

www.unijakm.org

УНИЈА

 UNHCR
The UN Refugee Agency

ИНФО

Број 73.

Год. VII

Београд

октобар 2010.

Бесплатан примерак

ISSN 1820-3531

Издавање овој Билтена омогућио је Високи комесаријат за избеглице (UNHCR)

МИХОЉДАН У ВЕЛИКОЈ ХОЧИ (стр. 6)

У ЦЕНТРУ ПРИЗРЕНА ЗАПОЧЕТО МАРКИРАЊЕ И ЧИШЋЕЊЕ ТЕРЕНА ЗА ИЗГРАДЊУ ДЕСЕТ КУЋА КОРАК ДО ЦИЉА

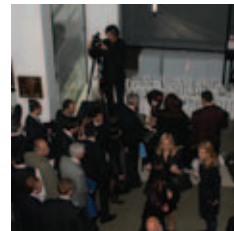
Захваљујући донацији Владе Велике Британије, Министарству за заједнице и повраћај, Данском савету за избеглице, ојштини Призрен и њеним институцијама и удружењу “Свети Сјас”, кренуло се са реализацијом пројекта “Повраћај расељених у Призрен град”.

У БЕОГРАДУ У ЕТНОГРАФСКОМ МУЗЕЈУ

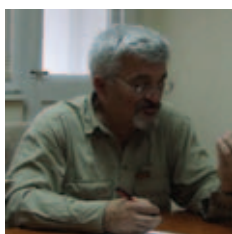
ОБЕЛЕЖЕН ДАН УН

Дан Уједињених нација у свету се обележава 24. октобра, а у Србији, овогодишња прослава 65. годишњице УН посвећена је развоју одрживој туризму.

стр. 6

стр. 9

ВЛАДИМИР ЦУЦИЋ, КОМЕСАР ЗА ИЗБЕГЛИЦЕ НАСТАВЉАМО СА АКТИВНОСТИМА

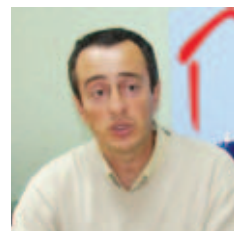
Комесаријат за избеглице сироводи функционалну транзицију своје делатности из хуманитарне у развојну фазу, у којој би требало да се обезбеде трајна решења...

стр. 10

стр. 14

РАДОМИР КУКОБАТ, ДИРЕКТОР ФОНДА ЗА ИЗБЕГЛИЦЕ, ПРОГНАНА И РАСЕЉЕНА ЛИЦА РАСЕЉЕНИ ИМАЈУ РАВНО- ПРАВАН ТРЕТМАН

Фонд једнако ради на ситамбеном збрињавању свих наведених група...

ЊЕГОВА СВЕТОСТ ПАТРИЈАРХ СРПСКИ ИРИНЕЈ УСТОЛИЧЕН У ТРОН ПЕЋКИХ ПАТРИЈАРАХА ПОЗИВ НА МИР И СУЖИВОТ

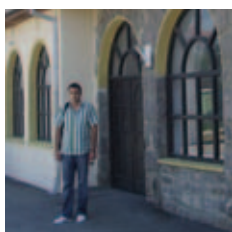
Церемонијом у Храму светих апостола у Пећкој патријаршији, свечано је устоличен патријарх Иринеј, 45. поглавар Српске православне цркве.

стр. 16

стр. 23

МЕШТАНИ ЛИПЉАНА О СИТУАЦИЈИ У ОВОЈ ОПШТИНИ СВЕ НАС ЈЕ МАЊЕ

Овим речима у помало у шалливом тону, а ишло се касније испоставило као ноћорна чињеница, дочекао нас је ситари познаник из српског дела града, Славомир Мирић

БРАНИМИР СТОЈАНОВИЋ, ДИРЕКТОР ДОМА КУЛТУРЕ ГРАЧАНИЦА ПОДИЋИ НИВО КУЛТУРЕ

“Од краја фебруара када сам ситиуио на дужности, заједно са својим сарадницима, максимално се ситрудим да културни животи овог месита и чиставог центрилног Косова обожитимо са ишто више садржаја.

стр. 28

ДВЕ НОВИНАРСКЕ ЕКИПЕ УНИЈЕ У ОКТОБРУ НА КИМ

ХОЧА И ПРИЗРЕН У ЦЕНТРУ ЗБИВАЊА

Обележавање Михољдана у Великој Хочи и финалне припреме за почетак изградње кућа првим повраћеницима у центру Призрена, били су основни разлози паралелног одласка две новинарске екипе Уније на КиМ. Била је то прилика да се испрати и поседа Хилари Клинтон, државне секретарке САД Косову, са посебним нагласком на обилазак манастира и новоформиране општинске Грачаница. Уз све наведено поседали смо општину Липљан, присуствовали састанку тамошње Општинске радне групе, али и уверили се у то како напредују радови на сређивању православног гробља у Призрену уочи задушница.

Овога пут на Косову нас није дочекало ведро небо, као и обично, већ напротив, права јесења киша која нас је пратила сва три дана боравка у Покрајини.

ЕКОНОМИЈА ИСПРЕД ПОЛИТИКЕ

Екипа предвођена аутором ових редова кренула је дан раније и након брзог преласка (административне)

Приштина - у ишчекивању нове власти

границе код Мердара, на којој се поново стварају дуге камионске колоне, упутила се у рано предвечерје ка Грачаници. Поменуте колоне, како нам рекоше бољи познаваоци прилика на КиМ, представљају све бољу економску размену добара, коју неки пошто-пото хоће да занемаре. Уверавају нас да проток робе и новца не може да спречи ни доста затегнута ситуација између најодговорнијих функционера Приштине и Београда, пред успостављање дијалога договореног недавно у Генералној скупштини Уједињених нација. И док су се многи у Србији питали да ли оставка косовског председника **Сејдијуа** представља корак уназад планираним разговорима, већ поменути извори нам објашњавају да политичка ситуација на Косову, поготово између челника две највеће партије није нимало ружичаста. Напротив, баш за време нашег боравка, представници некадашње Руговине странке иступили су из Владе, а на помолу су и нови парламентарни избори. Међутим, пошто нам није циљ да се бавимо политичким темама и анализама, тога у српским медијима ионако је пре-

више, а чини се да је о томе и најлакше писати, враћамо се нашем основном задатку. Животу преосталог српског живља на КиМ и интеграцији ретких повратника у средине из којих су избегли пре више од једанаест година.

ПУТ КА ВЕЛИКОЈ ХОЧИ

Након мирно проспаване ноћи, снабдевени новим телефонским бројевима косовских оператера, јер се српски више не могу чути, крећемо ка Хочи. Големој, како нам недавно рече **Ранко Ђиновић**, књижевник и један од највећих љубитеља ове енклаве која је опстала захваљујући само великој храбрости, упорности, али и жртвама њених становника. Пут до Суве Реке протиче мирно, али након скретања према Ораховцу, код мог сапутника **Богдана Меанџије**, извршног директора Уније, примећује се благи осећај нервозе. Није ни чудо јер излоканим путем пролазимо кроз села која имају српске називе, али становника те националности до Хоче нема. Пролазимо Студенчане, Оптерушу, изнад манастира Зочиште и спуштамо се у Велику Хочу. Стижемо таман на почетак литургије коју у Цркви св. Стефана служи владика липљански **Теодосије** уз саслужење већег броја свештенства из Епархије рашко-призренске. Оно што нас је помало зачудило је мали број људи у односу на протекле године. Кажу нам да је

Велика - Голема Хоча

највећи разлог томе недостатак средстава и да Хочани не могу да позову неког у госте, а да га на прави начин не дочекају. Кроз главу нам пролазе мисли где су нам све паре отишле, а да их за овакву манифестацију нема.

Не због оних који би дошли, већ због оних који су остали. А они изнели вино, ракију, грнчарију, само нема ко да купи. Осим понеког војника KFOR-а или заљубљеника хочанског вина.

Сувише је лепо у Хочи за Михољдан, упркос лошем времену и малом броју дошљака, да бисмо том догађају посветили само неколико реченица. Заслужују они много више. Бар то не кошта. Зато на наредним странама можете прочитати шири текст о Михољдану у Великој Хочи. Након што смо испратили све догађаје, а како ред налаже и нешто појели за заједничком трпезом, упућујемо се преко Велике Круше у Призрен.

МАРКИРАЊЕ ТЕРЕНА

И ма са год које стране стижете у Призрен, дочекују вас нове велелепне грађевине. Хотели, бензинске пумпе, трговачки центри, стоваришта и незаобилазна изградња саобраћајница. Град који је пре рата имао 80-ак хиљада становника сада је већи скоро три пута. И све остало се

Златко Маврић, „Свети Сјас“, Драган Смиљанић, Дански савет за избеглице и Рејчел Лојд, амбасада В. Британије

повећало, осим српског становништва. Тренутно та бројка у самом граду не прелази цифру од 20 лица, све са службеницима који долазе из околних села. Зато са надом да ћемо затећи потенцијалне повратнике упућујемо се до Цркве светог Ђорђа у самом центру града. Свега неколико десетина метара одатле требало би да почне изградња десет кућа, што би представљало први урбани повратак на Косову и Метохији уопште.

Због саобраћаних гужви на прилазу граду једва успевамо да се поздравимо са **Рејчел Лојд**, другом секретарком амбасаде Велике Британије у Приштини и њеним пратиоцима, **Златком Маврићем** и **Драганом Смиљанићем**, не успевајући да узмемо изјаву од ње. Предухитрила нас је наша друга екипа на челу са сниматељем **Гораном Томићем**, која је забележила и видео и аудио запис обиласка терена које би ускоро требало да постане градилиште. Ако нам је измакла госпођица Рејчел, нису повратници. Пуни су утисака и помешаних осећања. Довољних да се испуне још три стране нашег часописа.

ИЗНЕНАДНИ СУСРЕТ

Приликом обиласка Цркве светог Ђорђа примећујемо да се велико ради на уређењу порте. Шушка се да би и нови владика требало да се врати у царски град у владичански двор, већ одавно готов. Једнако као и парохијски. Нажалост и један и други су тренутно празни. Чува их, ако би се то тако могло рећи, једна млада Албанка при-

падница КПС-а. А у цркви сусрећемо два младића са чистим београдским дијалектом. Сазнајемо да се зову **Михајло и Иван**, да су често на Косову и Метохији, да припадају НВО “Срби за Србе” и да су навијачи Црвене звезде. И то они најватренији, који су недавно били и организатори хуманитарног концерта за помоћ народним кухињама на КиМ. Ред је да попијемо нешто, а частиће нас Драган Смиљанић, представник Данског савета за избеглице који

„Делије“ Михајло и Иван у порти цркве Св. Ђорђа

је иначе имплементатор пројекта повратка Срба у Призрен. И делије се помало чуде “нормалној” атмосфери у кафићу неколико метара удаљеном од Шадрвана. Сликају се за успомену, а радо би да прошетају Призреном. Увек на услузи Драганче их води у шетњу, а ми у сумрак крећемо ка Грачаници. Успут срећемо екипу “Светог Спаса”, Златка и Горана. Нису стигли да ураде покривалице за телевизијске прилоге, па журе пре мрака да то ураде. Они пут Каљаје, а ми Грачанице у коју стижемо тачно на пренос фудбалске утакмице Италија - Србија. И док у једном кафићу преко пута манастира гледамо шта поједини хулигани раде на огради стадиона, не можемо да се не сетимо она два “наша” навијача из Призрена. Они су имали храбрости да дођу овде, да обиђу светиње и српски народ, да им донесу паре за народне кухиње, за разлику од неких других чији су поступци обишли читав свет.

Скандалозни прекид утакмице није успео да нам потисне све оне лепе ствари које смо данас доживели и са којима тонемо у сан.

ЈОШ МАЊЕ СРБА

Упркос договору са челницима новоформираних локалних власти у Грачаници, да нам омогуће присуство посети **Хилари Клинтон**, исту нисмо могли да испратимо.

Лиљан - „српска“ улица

ХИЛАРИ КЛИНТОН НА КОСОВУ

УСКРО ТЕХНИЧКИ РАЗГОВОРИ ИЗМЕЂУ ПРИШТИНЕ И БЕОГРАДА

Након разговора са највишим косовским званичницима, **Хилари Клинтон** је рекла да технички разговори између Приштине и Београда могли би да отпочну ускоро, чим се у сарадњи са међународном заједницом утврди њихов садржај, без обзира на то што ће како је казала, ускоро бити избори на Косову.

“Будућност Косова је независно, безбедно и мултиетничко друштво које гарантује младим људима просперитет у оквиру демократске традиције,” јасно је поручила Хилари Клинтон, обраћајући се косовском премијеру **Хашиму Тачију** и другим званичницима. Она је честитала Косову на постигнутим успесима и обећала да ће Америка наставити да подржава и помаже Косово као партнер и пријатељ:

“Америку охрабрује најважнији дијалог између Косова и Србије што би омогућило решавање проблема и превазилажење препрека на путу успостављања добросуседских односа. Као што сам рекла премијеру Тачију и председнику Србије **Тодићу**,

има неких ствари као што су статус, суверенитет и територијални интегритет, које неће бити на дневном реду ових разговора. Дијалог Приштине и Београда треба да се одиграва уз добру вољу и међусобно поштовање и да буде фокусиран на практична питања и хитне потребе као што су, на пример, саобраћај и трговина”

Хилари Клинтон сматра да постоје нека питања која на експертском нивоу могу кренути већ сутра као што је решавање судбине несталих лица. Она је рекла да Америка пожурје Косово и Србију да што пре седну за сто и поставе темељ за успостављање дугорочних позитивних односа.

У поподневном делу посете Хилари Клинтон је са сарадницима посетила општину Грачаница где је разговарала са председницима пет новоформираних општина са српском већином. Америчку државну секретарку дочекао је градоначелник Грачанице **Бојан Стојановић**, а на састанку са Клинтоновом били су и председници општина Партеш, Клокот, Штрпце и Ранилуг. “Посета Хилари Клинтон општини Грачаница даје печат нашем ставу да су преостали косовски Срби незаобилазан чинилац косовског друштва”, истакао је Стојановић, после разговора са америчком државном секретарком.

Клинтонова је у Грачаници посетила и српски средњовековни манастир, где се није обраћала новинарима, али је Епархија рашко-призренска и косовско-метохијска издала саопштење у коме се наводи да је у току двадесетоминутне посете манастиру Хилари Клинтон обишла грачаничку цркву у пратњи епископа липљанског **Теодосија**. У непосредном разговору, владика Теодосије је указао да је српском народу потребна помоћ, пре свега, у повратку расељених, а исто тако и у заштити српских православних светиња и њиховог идентитета. У саопштењу Епархије се наводи да је државна секретарка САД обећала помоћ њене Владе, додавши да је један од најважнијих циљева ове посете да укаже на значај српске духовне баштине на Косову која мора да буде сачувана за будућност, наведено је у саопштењу.

Љубазна шефица кабинета градоначелника нас је информисала да све акредитације даје особље америчке амбасаде и да су они немоћни да нам помогну.

Не погађа нас то толико јер ће о томе да извести сви светски, а и наши медији. Питамо се да ли ће неко од њих да посети Липљан и да види како живе тамошњи Срби. А њих је у овој општини у четири села и у две улице у граду остало нешто више од две хиљаде. Прошли пут када смо били било их је три пута више. Нису одселили, остали су ту. Али сада не припадају општини Липљан, већ Грачаници. А они су први тражили да се оформи српска општина Липљан, али није им дозвољено. Неки отворенији кажу да су разлози томе што је комплетан путни правац и његову околину контролисала српска власт, а то неком није у интересу. Исто тако, поставило би се питање на чијој земљи се налази аеродром и ко би купио таксе са њега. Било како било, села која су припадала општини Липљан одоше територијално у Грачаницу, а оно преосталих Срба остаде у још већој мањини.

Одосмо опет на политичка питања, али ма колико се трудили не можемо да их избегнемо. Зато одлазимо на састанак Општинске радне групе за повратак. Ту се води дебата о повратку у преостала села. Стање је боље, него што је било. Повратника још увек нема, али се сви надају да ће их ирак бити. После састанка разговарамо са пред-

ставницима Канцеларије за заједнице и повратак, одлазимо да обиђемо пријатеље и враћамо се у Грачаницу.

ВЕЛИКЕ МЕРЕ ОБЕЗБЕЂЕЊА

У очекивању државне секретарке САД Хилари Клинтон, мере обезбеђења су изузетне. Она је требало да дође у манастир, разговара са владиком Теодосијем, а нешто касније и са челницима новоформираних српских општина. Због акредитација које нисмо успели добити не преостаје нам ништа друго неко да кренемо пут Београда. Само куда. Одлучујемо се за правац Лапље Село, Преоце, Угљаре, Косово Поље. Чини се да никада овим путем није била таква гужва, јер због поменуте посете део саобраћаја је измештен на локалне путеве. Од Косова Поља, више интуитивно, него што смо познавали терен крећемо према Обилићу, а одатле поред термоелектрана излазимо на петљу код Милошева. Правац Подујево - Мердаре. Пуни утисака прелазимо границу, а шта су све наше екипе још забележиле на овом путу са мало стрпљења можете прочитати у наставку УНИЈА ИНФО.

Забележио: **Жељко Ђекић**
Фотографије: **Богдан Меанџија**

У ЦЕНТРУ ПРИЗРЕНА У ПРИСУСТВУ ПРЕДСТАВНИКА БРИТАНСКЕ АМБАСАДЕ
ЗАПОЧЕТО МАРКИРАЊЕ И ЧИШЋЕЊЕ ТЕРЕНА ЗА ИЗГРАДЊУ ДЕСЕТ КУЋА

КОРАК ДО ЦИЉА

Захваљујући донацији Владе Велике Британије, Министарству за заједнице и повраћајак, Данском савету за избежлице, оштински Призрен и њеним институцијама и удружењу “Свети Спас”, кренуло се са реализацијом пројекта “Повраћајак расељених у Призрен град”. Пројекат предвиђа подршку у повраћају 20 расељених породица, десет којима ће се на месту порушених зграда изградити нове куће идентичне ранијим, и ослобађање од узурпатора и реновирање других десет кућа или стана.

Док други грабе у 21. век корацима од једне миље, нас прогнанике, од 1999. године упорно су навикавали на значење термина “степ бај степ” или у преводу, корак по корак. Указали су нам на то да је само један погрешан корацић био пресудан да postanемо прогнаници (терминологија још не избежлице), а милион корака да се вратимо у пређашње стање, у своје домове. А ми смо били убеђени да ћемо се вратити након три дана, када се страсти смире.

КРЕНУЛО ЈЕ

И тако, корак по корак, остварила се и жеља прогнаних из града Призрена да се крене са реконструкцијом њихових домова. До закључења овог броја, према плану активности, комплетирана је документација, са власницима кућа је извршено маркирање и отпочело са чишћењем терена ради припрема за почетак градње шест кућа. Корисници су добили прве примерке идејног решења својих нових објеката на које су дали своје примедбе како би куће биле што идентичније онима које су порушене. На страховања повратника да куће

неће бити онакве какве су биле, на последњој седници Општинске радне групе Призрен, **Јусуф Цибо**, представник Завода за урбанизам је поновио став председника општине Призрен да “Завод неће дозволити градњу типских објеката, у делу који је под његовим заштитом, као културно-историјски споменик. Ради заштите амбијеталне целине града, куће морају бити идентичне онима које су порушене, колико је год то могуће”.

ПОГЛЕД СА КАЉАЈЕ

У друштву представника удружења “Свети Спас” **Миодраг Штаљонић**, **Драган Бенцаревић** и **Александар Митровић**, непосредно по доласку у Призрен, упутили су се на Каљају да после дужег времена виде родни град, као на длану. Истину за вољу, сада нешто измењен и проширен са свих страна.

“Ево ту сам сада после више од 11 година, у свом родном граду и није ми свеједно. Све српско срушено”, прича нам Штаљонић, додајући да је пре неколико недеља први пут после 1999. године посетио Призрен и сам слободно шетао градом. Тада је каже сретао многе људе, од којих неки хоће, а неки неће да се јаве. Било је и љубазних сусрета, као на пример са старим другом са којим је играо фудбал, ишао на планинарење, заједно излазио у град. Каљаја буди успомене, а неумитна садашњост враћа нас у стварност.

“Ево чекам већ пет-шест година повратак како су нам обећали и надам се да ће ваљда ових дана све бити реализовано. Дошли смо да погледамо куће, тачније оно што је од њих остало и да видимо како ћемо даље. Не сумњам да ћемо да се снађемо у старој или боље рећи новој средини, јер се много тога променило. Надам се

Радмила Гаџић: Мени ће да се згради оваква кућа!

да ћу доћи у свој родни град и ту остати живети. Овде нам је све остало, а тамо у централној Србији, у туђем граду, осећаш се као странац. Своје је своје. Боли те толико, да не знаш ни шта да кажеш, али ја мислим да ћу да дочекам да се вратим. У свој родни град, својим пријатељима, комшијама, другарима”, прича нам, са пуно емоција, Миодраг док се са колегама спушта ка остацима свог дома.

НЕКИ НИСУ ДОЧЕКАЛИ

Потенцијални повратници очекују да ће се њихов дугогодишњи сан остварити, да ће се ипак вратити у родни град. Неки, нажалост, то нису дочекали. Смрт је била бржа. О томе нам, пред својом кућом, чекајући маркацију, прича Драган Бенцаревић: “Мени је жао многих мојих Призренаца који су исто тако били вољни да се врате, али неумитна смрт је била бржа, тако да многи моји пријатељи

Маркирање кућа које ће бити обновљене

РЕЈЧЕЛ ЛОЈД

друга секретарка амбасаде Велике Британије у Приштини

ЗАДОВОЉНА САМ РЕАЛИЗАЦИЈОМ ПРОЈЕКТА

Искористили смо прилику да о озбиљности овог подухвата и његовом значају, не само за Призрен већ за комплетан повратак у урбане средине, поразговарамо са Рејчел Лојд, другом секретарком амбасаде Велике Британије у Приштини, коју смо заједно са потенцијалним повратницима затекли у обиласку места будућих повратника у Призрен.

❖ *Како сте задовољни досадашњим током реализације пројекта?*

Јако смо задовољни досадашњим током реализације пројекта. Он је ушао у свој трећи месец, стога говоримо о самом почетку, али базирано на данашњој посети, свему ономе што сам имала прилике да видим, као и са свима са којима сам разговарала, изгледа да све иде како треба. Наравно, да има још пуно тога урадити. Следећи кључни кораци су чишћење терена, усвајање плана и почетак изградње. Убеђена сам да ће овај пројекат бити сам по себи успех.

❖ *Који су планови британске амбасаде, у наредном периоду, када је у питању подршка повратку и реинтеграцији повратника у град Призрен?*

Британска амбасада подржава процес повратка на Косову већ више година, док овај пројекат, по први пут на Косову, представља подршку повратку у урбана поднебља. Пројекат ће трајати до маја месеца наредне године. До тог периода ми морамо проценити и донети одлуку о будућим видовима подршке. Постоји, засигурно, много могућности за подршку укључујући и град Призрен. Ми морамо, пре свега, видети колико је успешна прва фаза пројекта. Затим морамо разговарати са међународним донаторима, са централним нивоом власти који су партнери у овом пројекту али и са представницима локалних власти да би се уверили у њихове намере.

❖ *Једна од ваших жеља је и да се млади људи врате. Како видите стварање услова за њихов одржив повратак у Призрен град?*

Да. Мислим да сте у праву када сте идентификовали ову намеру. Повратнички пројекти су у великој мери били базирани на селекцији старијих корисника заинтересованих за повратак. Али ја морам истаћи своје задовољство да од до сада идентификованих, седам корисника, можемо увидети један микс, мешавину, тачније представнике свих узраста. Надам се, иако је пројекат у самој својој почетној фази, да ће ово охрабрити остале заинтересоване за повратак у Призрен град. Иначе, битно је истаћи да пројекат садржи и социјално економску компоненту за повратнике. Овај сегмент пројекта омогућава повратницима начин да буду радно активни, тачније омогућава одрживост самог пројекта, и ова компонента је управо она која на дуге стазе подржава овај повратак.

Разговарао: Златко Маврић

ПРИЗРЕНЦИ, ЈАВИТЕ СЕ

Позивају се расељена лица заинтересована за повратак у Призрен град да се евидентирају у канцеларији удружења “Свети Спас” у Београду на телефон 011/2686-161 или у некој од канцеларија удружења из мреже Уније (контакт телефони и адресе на последњој страни овог листа). Уколико нисте из Призрена, а у могућности сте да ову информацију пренесете Призренцима, учините то, можда ћете тиме омогућити кров над главом и повратак још једној расељеничкој породици.

нису дочекали тај тренутак. Господин, велики домаћин **Драган Станишић**, па **Љуба Томић**, **Сретенка Стојановић**, **Блашко Миодраг** и многи други изгорели су у тој жељи да се врате и ето нису то дочекали. Па даће бог да ми истрајемо за тим повратком, да ће нам се коначно жеља остварити и да ћемо да се вратимо своме дому, своме родном Призрену. Ево живимо у тој нади”, не скривајући емоције говори Драган. А онда, јустрије, наставља: “Ево ме по ко зна који пут испред своје куће у центру Призрена, само неколико десетина корака од Саборне цркве светог Ђорђа. Управо треба да почне маркирање терена за све куће које треба да се изграде. Очекујемо да ће ускоро почети и градња. А када то буде урађено, а нема разлога да неће, надам се да ће и остали део Поткаљаје да почне да се обнавља. То би био пун погодак и онда би се сигуран сам, догодио масовнији повратак мојих суграђана”, зрачи оптимизмом Бенцаревић.

КОМШИЈА СА ПОСЛУЖЕЊЕМ

Сам повратак би тешко ишао без подршке локалног становништва. Све присутне охрабрио је поступак једног од Албанаца који је по старим призренским обичајима комшијама Србима и представницима британске амбаскаде и Данског савета изнео скромно послушење.

Александар Митровић на остацима свој дома

“Радо их дочекујем у свако доба. Добро дошли они који се враћају. Увек смо имали добре односе, било је и проблема, али заједно ћемо лакше да их пребродимо”, прича

Овде би требало да се зграде и наше куће

Пашк Монега. И док ми настављамо даље он је већ ушао у причу са Миодрагом и Драганом о заједничким познаницима. Ипак је Призрен мали, поготово за староседеоце код Саборне цркве. Јер они су већину правих Призренца знали, а богами и Албанци њих и то углавном по добру.

Још један од повратника не сумња у то да ће да се ускоро врати и најмлађи од поменути тројице. **Александар Митровић**, нам прича да што се безбедности тиче у поратном периоду никада није имао проблема. Ни онда када је и са својим аутомобилом долазио, јер како рече стари пријатељи су му остали пријатељи без обзира ко је за шта био.

ВРАТИЋЕ СЕ И ДЕЦА

“Са комшијама смо имали увек добре односе. На почетку планирамо мајка и ја да се одмах вратимо док се не стекну услови за повратак и осталог дела моје породице, деце и супруге. Очекујемо неку егзистенцијалну подршку, а један од мојих основних мотива је и тај да не смемо дозволити да се оно што је наше затре и са ових простора нестане. Овде су нам и корени и гробови, а то је увек било наше и трудимо се да тако и остане”, прича нам Саша, додајући да поручује свима да се врате, да дођу да виде и да се по могућству и њима обнови имовина као што ће и нама сада да се обнови.

Током октобра повратници су у више наврата посетили своје куће и контактирали са комшијама тако да су створени сви услови за коначан повратак истих и праћење почетка градње њихових домова. Овај нови почетак биће још један дуго очекивани корак, за почетак изградње насеља званог Поткаљаја где ће, ако све буде текло по плану, почети обнова још тридесетак кућа.

После дужег тапкања у месту једном броју расељених се ипак остварило да искораче корак од једне миље. Треба их подржати у томе.

Забележили: З. Маврић, С. Јевтић и Г. Томић

Позивају се расељена лица са Косова и Метохије која бораве у општини Стари град да се јаве у канцеларију удружења “Свети Спас” у Београду на телефон 011/2686-161, ради евидентирања и ажурирања базе података. У наредном периоду, Удружење ће евидентирати кориснике информисати о активностима које општина Стари град предузима у циљу помоћи у одрживости ИРЛ са ове општине.

ОБЕЛЕЖЕН ДАН УН

Дан Уједињених нација у свету се обележава 24. октобра, а у Србији, овогодишња прослава 65. годишњице УН посвећена је развоју одрживој туризму. Централна манифестација поводом Дана УН-а одржана је у 22. октобра у Етнографском музеју у Београду, а домаћини су били стални координатор УН у Србији, Вилијам Инфанте, председник Србије Борис Тадић и ошћираник послова амбасадe Шпаније, Авиер Ерџеа Гарника.

Дан УН у Србији посвећен је миленијумским циљевима развоја, а посебна пажња посвећена је руралном и културном туризму који повезује екологију, етнологију, органску храну, културну заоставштину, традиционалну уметност, старе занате, музику и моду.

Званице на свечаном обележавању Дана УН

ЗАХВАЛНОСТ UNHCR-У

Стратегија УН за Србију, прилагођена је развојним приоритетима земље, а спроводе је агенције УН у Србији како би се побољшао квалитет живота грађана.

Председник Србије је истакао значај УН, који је и после 65 година њеног постојања, све већи, имајући у виду изазове са којима се читав свет суочава.

Тадић је изразио захвалност УН, пре свега Канцеларији Високог представника УН за избеглице (UNHCR) на подршци пројекту повратка избеглица у своје домове, која је од суштинског значаја за процес помирења на простору бивше Југославије.

“Јер, уколико свет у највишој кровној институцији данашње заједнице не пронађе механизме за финансијску сигурност и финансијску извесност колико год је то могуће, нећемо бити у прилици да говоримо о миленијумским циљевима, борби против сиромаштва, заштити права човека, борби против дискриминације, борби против организованог криминала, заштити нашег културног наслеђа и заштити животне средине”, рекао је Тадић.

ПЕТОГОДИШЊИ РОК

Чланице УН договориле су се на Светском самиту 2005. да покушају да остваре осам миленијумских

циљева до 2015. године.

Председник **Борис Тадић** изјавио је да Србија има обавезу и намеру да у наредних пет година испуни стратешки пројектоване светске Миленијумске циљеве развоја.

“Пошто је на простору југоисточне Европе вечна игра постављања рокова, понекад и превише блиских рокова, имајући у виду наше стварне капацитете да их остваримо, овај пут, збиља сам се са сарадницима потрудио да поставимо реалан рок да у наредних пет година учинимо стварни помак у испуњењу свих осам миленијумских циљева”, рекао је Тадић на прослави 65. рођендана Уједињених нација.

РУРАЛНИ И КУЛТУРНИ ТУРИЗАМ

Дан УН у Србији посвећен је Миленијумским циљевима развоја, а посебна пажња посвећена је руралном и културном туризму који повезује екологију, етнологију, органску храну, културну заоставштину, традиционалну уметност, старе занате, музику и моду. Амбасада Шпаније подржава програм “Одрживи туризам у функцији руралног развоја”, један од три пројекта који се спроводе у Србији, а финансира га из шпанског фонда за достизање Миленијумских циљева развоја.

На крају обележавања Дана УН, у изузетно богатом програму, учествовали су **Дивна Љубојевић**, интерпретирајући православне духовне песме, „**Ђулистан**“, мешовити хор из Новог Пазара са својим религиозним напевима, **Светлана Спајић**, извођач српске и балканске традиционалне музике, **Станка Нинков**, најбоља извођач на тамбурици у Србији и региону, **Бојана Николић** са акустичном групом “**Дар**” и КУД “**Крајина**” извођењем древног народног обичаја “Вучари” и

Председник Тадић са извођачима програма

глумим колом које спада у најјаче тачке њиховог богатог репертоара.

Припремио: **Милан Кончар**
Фотографије: **Ђуро Си. КУЉАНИН**

ВЛАДИМИР ЦУЦИЋ, РЕПУБЛИЧКИ КОМЕСАР ЗА ИЗБЕГЛИЦЕ НАСТАВЉАМО СА ЗАПОЧЕТИМ АКТИВНОСТИМА

Фото: М. Коцнар

Без партнерства свих нивоа власти и заинтересованих међународних инстанци и организација, сигурно је да не бисмо били у могућности да се на озбиљан начин суочимо са проблемима које свакодневно решавамо, истиче комесар, додајући да је током ове године настављена реализација Пројекта финансираног средствима предприступних фондова Европске Уније IPA 2007, а започета реализација Пројекта IPA 2008, вредног 4,2 милиона евра.

СТАМБЕНО ЗБРИЊАВАЊЕ

Када је реч о стамбеном збрињавању избеглих и расељених лица, односно програмима којима се обезбеђују трајна решења, Комесаријат спроводи више пројеката у сарадњи са имплементним партнерима.

“Први пројекат, као што сам већ напоменуо је про-

- Комесаријат за избеглице спроводи функционалну транзицију своје делатности из хуманитарне у развојну фазу, у којој би требало да се обезбеде трајна решења за избеглице, како у погледу масовнијег и бржег повратка, тако и интеграције (решавање проблема становања и запошљавања) у Србији. Када су у питању расељена лица, Комесаријат тренутно спроводи програме који се тичу економског оснаживања у социјалном становању у заштићеним условима. Комесаријат је у прошле две и по године, оtkада се ја налазим на његовом челу, успео да обезбеди око 5 500 трајних и одрживих решења за избегла и расељена лица. Велики број њих је економски оснажен, док је око три хиљаде лица стамбено збринуто”, каже за УНИЈА ИНФО, Владимир Цуцић.

грам IPA 2007, финансиран од стране Делегације ЕУ у Републици Србији. Овим пројектом је обезбеђена донација монтажних објеката, пакета грађевинског материјала намењеног завршетку започетих објеката или адаптацији неадекватних објеката, као и изградња стамбених јединица намењених социјалном становању у заштићеним условима. То се, пре свега, односи на најугроженије категорије наших корисника, тј. лицима која без додатног вида подршке не могу самостално да функционишу и нису никако у могућности да реше свој стамбени проблем. Поред поменутог пројекта ове године је започета реализација пројекта IPA 2008. који обухвата све поменуте компоненте као и претходни пројекат, а он би требало да се заврши крајем наредне године. Овим пројектом биће обезбеђено између 750 и 800 трајних решења за избегла и расељена лица”, истиче Цуцић.

Пројекти удружења

Комесар са представницима Удружења која су добила пројекат

УНИЈА ДОБИЛА ПРОЈЕКАТ

На недавно расписаном јавном конкурс за финансирање активности удружења избеглица из Хрватске и БиХ, као и удружења интерно расељених лица са КиМ, међу седамнаест добитника наша се и Унија и посебно њене две чланице “Свети Никола” и “Глас Косова и Метохије”. Унија је добила пројекат вредан нешто мање од двеста хиљада динара, а односи се на ширењу информисаности о постојећим програмима стамбеног збрињавања, које ће реализовати једночасовним радио емисијама у шест регионалних центара. Из којих студија и у које време ће бити емитоване емисије, које ће се касније моћи преслушати и на сајтовима Уније и Комесаријата, опширније ћемо објавити информацију у наредном броју УНИЈА ИНФО.

ШТА ЈЕ УРАЂЕНО У ПЕРИОДУ 2008-2010.

539	стамбених јединица је изграђено
567	сеоских домаћинстава је откупљено
1876	пакета грађевинског материјала је подељено
2325	доходовних активности је спроведено
176	монтажних кућа је подељено
9	спајања породица ради изласка из колективних центара је спроведено
254	ПИК АП пакета је подељено
159	новчаних помоћи на захтев општина је исплаћено
3167	породица је стамбено збринуто
2325	породица је економски оснажено
5492	је бројка укупно стамбено збринутих и економски оснажених породица

САРАДЊА СА ЛОКАЛНИМ ВЛАСТИМА

Комесар изражава задовољство чињеницом да су се јединице локалне самоуправе интензивно укључиле у пројекте које спроводи Комесаријат и међународне организације.

“У прошлој години представници 126 општина и градова су прошли обуку за израду акционих планова и стратешких докумената, од којих девет са територије Косова и Метохије. Ове године тај број је повећан за још двадесетак. Посебно охрабрује чињеница да се 80 посто јединица локалне самоуправе обавезало да ће током ове године креирати буџетску линију намењену избеглим и интерно расељеним лицима”, наводи Цуцић, рекавши да је у протеклој години Комесаријат за избеглице пружио подршку 92-ма општинама у нашој земљи.

Комесаријат је из буџета Републике Србије издвојио значајна финансијска средства за подршку локалним акционим плановима општина и градова и у овој години око 100 општина ће бити подржано компонентама за доделу пакета грађевинског материјала и пакетима за економско оснаживање избеглих и расељених лица која

се налазе на њиховим територијама. У овом тренутку се имплементира око 680 пакета грађевинског материјала и око 500 пакета за економско оснаживање. Треба истаћи да је пројектом IPA 2007 омогућена професионална преквалификација и доквалификација за дефицитарна занимања на тржишту рада, као и обезбеђивање куповине различитих оруђа за обављање свакодневних делатности у пољопривреди, занатству, те куповина стоке за лица која су се определила за бављење овом врстом посла.

АКТИВНОСТИ У ОВОЈ ГОДИНИ

“Наставком пројекта IPA 2007 у овој години обезбеђено је 250 стамбених јединица за социјално становање у заштићеним условима, дистрибуција преостале 31 монтажне куће, 140 пакета грађевинског материјала и 163 доходовна пакета. Истовремено, захваљујући започетој реализацији пројекта финансираног средствима предприступних фондова Европске уније IPA 2008 обезбеђено је 95 стамбених јединица за социјално становање у заштићеним зонама, донирано је 40 монтажних кућа, подељено 236 пакета грађевинског материјала, као и 390 доходовних пакета. UNHCR је као подршку локалним акционим плановима донирао откуп 110 домаћинстава са окућницом, 14 грантова намењених економском оснаживању и 13 пакета грађевинског материјала. Такође, у пројекту обезбеђивања решења и подршке самоодрживости за избегла и расељена лица која живе у колективним центрима или приватном смештају UNHCR је донирао 135 пакета грађевинског материјала, 40 монтажних кућа, откуп 50 домаћинстава са окућницом и 169 пакета за економско оснаживање. Ова организација са имплементарним партнерима НОД и ВРРМ учествовала је у изградњи 13 стамбених јединица за социјално становање у заштићеним условима У Пријепољу и 17 стамбених јединица у Кладову”, таксативно набраја спроведене пројекте Цуцић.

Он напомиње и да је Комесаријат из средстава буџета издвојио 680 пакета грађевинског материјала и 495 грантова доходовне помоћи. Истовремено, Национални инвестициони фонд изградио је 20 стамбених јединица у Пожаревцу, по десет станова изграђено је у Крушевцу и Тополи, донацијом Владе Немачке, а пројектом доплатне поштанске марнице “Кров” извршена куповина осам домаћинстава са окућницом за најугроженије породице.

“Наравно да сви ови подаци охрабрују и да нећемо стати са овим активностима, напротив они ће нам бити подстицај да наставимо да помажемо оне којима је та помоћ најпотребнија”, истиче на крају разговора Владимир Цуцић.

Разговарао: **Жељко Ђекић**

ПРИМОПРЕДАЈА КЉУЧЕВА У ВЕЛИКОЈ ПЛАНИ

ПОДЕЉЕНО 16 СТАНОВА

У оквиру пројекта “Подришка избеглицима и интeрнo расeљеним лицима у Србији у побољшању услова живота и реализацији трајних решeња” финансираног од стиране Европске уније, а преко Делегације Европске уније у Републици Србији, Дански савет за избеглице реализовао је у Великој Плани пројекатну комисију “Социјално становање у заштитеним условима”. Тим поводом, почетком октобра су свечано уручени кључеви шеснаест нових станова за избегле, расељене и социјално угрожене домицилне породице.

Пројекат је спроведен кроз сарадњу Данског савета за избеглице са Комесаријатом за избеглице Републике Србије и општином Велика Плана. Овом приликом, кров над главом је добило 11 расељених и две избегличке породице, као и три домицилне породице, чиме су укупно стамбено збринуте 54 особе.

ПРЕСЕЧЕНА ВРПЦА

Поред локалних званичника, затим представника Данског савета за избеглице на челу са **Марином Кремоне** и **Адриана Мартинса**, заменика шефа Деле-

гације Европске уније у Републици Србији, овом догађају присуствовао је и **Расим Љајић**, министар рада и социјалне политике Владе Србије и заменица комесара за избеглице **Светлана Велимировић**. Након што су будућим корисницима уручили кључеве стамбених јединица и заједнички пресекли црвену врпцу чиме је на симболичан начин обележено ново поглавље у животу ових педесетчетворо људи, сви заједно упутили су се у обилазак и разгледање станова.

Треба рећи да су сви станови опремљени основним покућством. Поред кухиње са комплетном белом техником, у сваком стану налазе се још и кревети, тр-

pezаријски сто и столице, опремљена купатила. Сам пројекат је вредан 296 хиљада евра. Општина Велика Плана такође је допринела пројекту уступањем грађевинског земљишта, обезбеђивањем све неопходне урбанистичке техничке документације и финансирањем прикључака на постојећу инфраструктурну мрежу.

НА РАДОСТ КОРИСНИКА

Задовољство и радост нових станара зграде у Устаничкој 49 били су очигледни, а многи од њих нису могли сакрити ни сузе. Једна од њих је и **Ружа Баџић**, подржана од Данског савета за избеглице и кроз про-

ЗБРИЊАВАЊЕ

јекат Подршка избеглицама и расељеним лицима у Србији у циљу унапређења њихових животних услова, а који се реализује у сарадњи са организацијом “Божур” из Смедеревске Паланке. Ружа кроз сузе каже да су ови програми њеној трочланој породици напосредом омогућили нов почетак и шансу за нормалан живот. Поред њене, још две породице, које су Дански савет за избеглице и ЛНВО “Божур” реализацијом пројекта из средстава Европске уније претходно помогли економским грантом, социјално су збринуте доделом станова на поменутој адреси. На овај начин, тим људима обезбеђени су услови за живот достојни човека.

СЛЕДИ НАСТАВАК

Овакви пројекти несумњиво су одличан пример сарадње владиног и невладиног сектора и међународ-

них организација и институција. Сам програм социјалног становања у заштићеним условима спроводи се на територији Србије од 2003. године, пре свега, захваљујући помоћи Европске уније и земаља донатора тог пројекта и до сада је укупно изграђено 536 стамбених јединица у 26 градова Србије. Министар Љајић је у обраћању медијима након свечане доделе кључева навео да се до средине 2011. године очекује и планира изградња још 148 станова у 24 општине у Србији. А то су свакако одличне вести за оне којима је таква помоћ неопходна.

Текст и фотографије: Наташа Вујовић
“Божур” С. Паланка

ПРОБЛЕМИ ИНТЕГРАЦИЈЕ ИРЛ У КРАЉЕВУ.

Број интерно расељених лица са Косова и Метохије који борави у Краљеву износи 21500 што чини око 25% од укупног становништва општине Краљево и што представља највећи однос у Србији. ИРЛ у Краљеву највећим делом живе у изнајмљеном смештају, затим, код рођака и пријатеља, најугроженија лица налазе се у КЦ док је мањи број ИРЛ успео да обезбеди сопствени смештај.

Као трајно решење за ИРЛ до сада се наводио искључиво повратак, што се показало веома отежано због безбедносне ситуације и економске одрживости повратника.

Већина ИРЛ се изјашњава за интеграцију као избор тренутног решења док се не стекну адекватни услови за повратак на Косово и Метохију, томе доприноси и број година проведених у расељеништву током којих су се постепено стварале везе са локалном средином, тим јаче што је из дана у дан неизвеснија могућност одрживог повратка у месту порекла.

Налажење дугорочног смештаја је највећи проблем за ИРЛ који за собом повлачи читав низ других проблема. Следећи проблем са којим се сусрећу ИРЛ је немогућност запослења. Општа незапосленост повећава конкуренцију и смањује вредност рада што за собом повлачи нетрпељивост између ИРЛ и домицилног становништва. До сада су одређене међународне организације спроводиле програме за подстицање самосталне економске активности, међутим, њихов обим најчешће је био недовољан за покретање одрживог посла.

Тренутни положај ИРЛ је такође оптерећен факторима опште социјалне кризе која погађа све слојеве друштва ове земље, ИРЛ су свесна ситуације, али се ипак надају да ће убудуће ситуација бити стабилнија и да ће доћи до интензивирања програма усмерених на подстицање економске активности као што су: доходовни грантови, помоћ у грађевинском материјалу, миктокредити, стручно усавршавање и преквалификација.

Пракса је показала да су најуспешније активности системског збрињавања ИРЛ оне које се базирају на сарадњи државних институција, локалне самоуправе, међународних и домаћих хуманитарних организација а све у циљу пружања разних ефективних видова помоћи ИРЛ. Као позитиван резултат сарадње наведених актера истиче се смањен број колективних центара на подручју Краљева, што је последица планског затварања које спроводи Комесаријат за избеглице Републике Србије у складу са националном стратегијом за трајно решавање питања избеглица и ИРЛ.

Сагледавајући досадашњу ситуацију која је присутна код већине ИРЛ, долази се до закључка да су неопходни интензивнији програми усмерени на подршку интеграцији која треба да се развије у више правца.

Бојан Ђирковић НВО “ЈУГ” Краљево

РАДОМИР КУКОБАТ, ДИРЕКТОР ФОНДА ЗА ПРУЖАЊЕ ПОМОЋИ ИЗБЕГЛИМ, ПРОГНАНИМ И РАСЕЉЕНИМ ЛИЦИМА

РАСЕЉЕНИ ИМАЈУ РАВНОПРАВАН ТРЕТМАН

“Фонд је формиран у децембру 2006. године одлуком скупштинe Војводине, са преваходним задатком да помогне избеглицима, прогнаним и расељеним лицима да реше своје стамбено питање. А само име је и дефинисало и област у којој ради и популацију коју покрива. То практично значи да Фонд ишло претвара и оне који су избегли из Босне и Хрватске, као и оне који су прогнани са Косова 1999. године и који у централном делу Србије, односно Србије ван Косова имају статус расељеног лица”, истиче Радомир Кукобат.

Према званичним подацима од ове године на подручју АП Војводина живи око 12 700 људи са статусом ИРЛ и они су углавном смештени на подручју Новог Сада и углавном већих места.

ЗАТВАРАЊЕ КОЛЕКТИВНИХ ЦЕНТРА

Известан број расељених живи и у преостала два колективна центра на подручју Војводине. Један се налази у Панчеву, а други у Делиблату поред Ковина. Што се Фонда тиче расељена лица имају једнак приступ и потпуно су равноправно третирана као и они са избегличким статусом. Дакле, сви програми које фонд реализује својим средствима, а средства су заправо средства из буџета АП Војводине, избегла и прогнана имају потпуно равноправан третман са расељеним лицима, наглашава Кукобат.

❖ *Поменули сте колективне центре. Видљиво је да Војводина предњачи у њиховом затварању, односно стварању бољих услова за животи онима који се у њима налазе.*

Став нашег оснивача, а наш оснивач је Влада Војводине,

јесте да у најкраћем могућем року треба створити услове за затварање преостала два колективна центра. У склопу те активности изван број расељених у Панчеву, међу којима су већина расељених лица, биће такође адекватно збринуте. Када су у питању програми које реализујемо у сарадњи са другим организацијама, као што је UNHCR или разне друге међународне организације, које се баве избегличком проблематиком, онда се ту ствари решавају од случаја до случаја. Откуп кућа по местима у Војводини је тако димензионисан да се тачно зна колико ће кућа бити откупљено расељеним лицима, а колико избеглим, што опет зависи од низа фактора, а логично је да ће због бројности, пропорционално расељени добити мање кућа од избеглица.

СТАМБЕНО ЗБРИЊАВАЊЕ

❖ *Како и на који начин долазиће до тих људи, односно пошеницијалних корисника?*

Искључиво путем јавног позива. Пошто се ми финансирамо средствима из буџета Војводине ми имамо обавезу да та средства трошимо по јавном позиву. Они конкуришу на јавни позив и онда кроз једну прописану процедуру прави се ранг листа. У укупној популацији наших корисника на расељена лица отпада око 5%. Већина људи је из Хрватске, један мањи део је из Босне, а најмање је са подручја Косова и Метохије. Расељени су посебно слабо интерсоване показали за откуп сеоских домаћинстава. Међутим, имамо и оних људи који су прихватили ту врсту помоћи и већ годинама живе у тим кућама.

❖ *Рекли сте, у уводу, да стамбено збрињавање свакако представља приоритет рада Фонда.*

Када је реч о стамбеном збрињавању, нагласио сам већ да Фонд реализује програм откупа сеоских домаћинстава. Купује се кућа са окућницом у оквиру које постоје и некаве економске просторије гараже, шупе и тако даље. Пружа се помоћ и онима који су почели са изградњом куће у виду грађевинског материјала, као и онима који су купили неку кућу па им је потребна помоћ да то адаптирају среде и учине условним за живот. И за њих постоји програм и то је програм за побољшање услова становања где они такође добију пакет грађевинског материјала.

❖ *Да ли су и расељени укључени у наведене програме?*

Наравно. Међу корисницима наших услуга који имају статус ИРЛ имамо и оне који су добили грађевински материјал, имамо и оних који су добили куће, а свакако изван број расељених биће сада збринут и у оквиру нашег програма збрињавање људи из два већ наведена колективна центра.

ПОМОЋ ПОВРАТНИЦИМА

❖ *Стамбено збрињавање није једини програм са којим се Фонд бави?*

Фонд је развио програме подршке одрживом повратку, јер је Влада Војводине када још 2006. дефинисала своју стратегију у решавању избегличке проблематике на подручју Покрајине, пошла од темељног принципа да једнако право имају они који желе да се врате у место претходног пребивалишта као и они који желе да се integriшу у дотичну друштвену заједницу. Касније је промењен и закон о избеглицама који је предвидео обавезу државе да помаже и одрживи повратак.

❖ *Шта сте урадили на том плану?*

Радили смо програме помоћи повратницима у виду повратничких пакета. То се односило на помоћ породицама где они могу да конкуришу за један од три понуђена пакета, у једном пакету су кућни апарати; шпорет фрижидер и веш машина, и шпорет на дрва. У другом пакету су: ручни алат, бушилица, брусница, моторна тестера. А у трећем: мотокултиватор са приколицом и неком приручном машином. У зависности од тога да ли се враћају у урбану или руралну средину. Нажалост, мали број расељених је био заинтересован за ове програме и они су углавном ишли повратницима у Хрватску, што не значи да и њих нећемо подржати.

❖ *Поменули сте и неке друге програме?*

Имамо и друге мање програме. Мање у смислу новчане вредности, али свакако врло значајне попут "иди-види" посета Хрватској те једнократне новчане помоћи ученицима средњих школа. Тај програм ових дана завршавамо и 50 ученика средњих школа у Војводини добиће једнократну помоћ од 40 хиљада динара. Намерно смо темпирани за ово време када је почетак школске године и почетак јесени јер је њиховим породицама свакако та помоћ и најпотребнија.

ПРИХВАТИТЕ ПРОГРАМЕ

"Мислим да би расељена, наравно као и избегла лица, требало да се више интересују за могућност интеграције у овдашње средине. Да прихвате програме помоћи о стамбеном збрињавању који им се нуде, али истовремено никако и нипошто не би смели да се одрекну своје имовине на Косову и Метохији. То је њихово, то не може нико да им одузме, упркос свим тим тешкоћама на терену с којим се суочавају. Треба да буду упорни да контролу над својом имовином поврате да би онда могли њоме слободно да располажу. Чињеница је да се међународни донатори све више повлаче са ових простора, И било би заиста добро за све њих да у овом периоду који нам предстоји, а то је наредних неколико година или све ове проблеме о којима смо причали решимо или да их бар доведемо негде до пред крај како бисмо их можда после и сами могли решити", прагматичан је Радомир Кукобат, директор Фонда за помоћ избеглим, прогнаним и расељеним лицима.

❖ *Да ли се "иди - види" посеће финансирају и према Косову и Метохији?*

Када је реч о Косову и Метохији интересовање постоји, али је с обзиром на врло сложене безбедносне услове до сада за Фонд било практично неизводљиво да те посете организује. Ми смо и размишљали и планирали и желели да организуемо "иди види" посете, а поготово би то било важно или драгоцено у неким приликама кад би се то поклопило са одређеним верским празницима. Нажалост, морам да признам да нисмо могли храбрости да у тај програм уђемо, пре свега, због тога што не можемо ником гарантовати безбедност. Не мислим на безбедност у физичком смислу већ у смислу ко је одговоран за потенцијалне кориснике да ли КПС, KFOR, EULEX. Пошто држава Србија тамо нема могућности да утиче на те догађаје нисмо се усудили да у такво нешто улазимо. Не желећи да због своје добре намере да помогнемо људима изазовемо некакав проблем.

❖ *Ипак, ви сте повратницима и онима који су остали и ојстали на КиМ, помогли у више наврата.*

Да, наравно. Не само Фонд него читава покрајинска администрација. Покрајинска влада је била спремна и биће и у будуће да помогне нашем народу који је или остао све време на Косову или се сада последњих година враћа на своја огњишта. Влада Војводине је летос упутила помоћ повратницима у селу Жач и околним местима, а управо ових дана и Фонд на молбу људи из Жача и неких организација које окупљају расељене у Војводини, припрема такође један пакет помоћи који ће до краја месеца бити достављен људима у у овом селу.

Разговарао: **Жељко Ђекић**
Фото: **Златко Маврић и Горан Томић**

ЊЕГОВА СВЕТОСТ ПАТРИЈАРХ СРПСКИ ИРИНЕЈ УСТОЛИЧЕН У ТРОН ПЕЋКИХ ПАТРИЈАРАХА

ПОЗИВ НА МИР И СУЖИВОТ

У приступној беседи, после чина устоличења, патријарх Иринеј је позвао на мир и заједништво. “Молимо се Господу, светим пећким угодницима Божјим и светим косовским мученицима, свима светима из рода нашега и свим светим угодницима Божјим да у овој земљи загледају мир, слога и љубав међу народом, и да се што пре зацеле све ране свих, нанете мржњом и зломом”, поручио је патријарх Иринеј.

ВЕЛИКИ БРОЈ ЗВАНИЦА И НАРОДА

Чину устоличења у Пећкој патријаршији присуствовао је председник Србије **Борис Тадић**, као и више од 400 високих званичника, представника православних цркава из света и осталих верских заједница, као и око 6.000 верника. Међу присутнима представницима цркава и верских заједница били су надбискуп београдски **Станислав Хочевар**, реис ул улема исламске заједнице Србије **Адем Зилкић** и муфтија србијански **Мухамед Јусуфспахић**. Руску православну цркву представљао је митрополит **Иларион**, Јерусалимску патријаршију архиепископ **Теофилактос**, Грузијску патријаршију митрополит **Герасим**, Румунску православну цркву митрополит **Иринеј** Бугарску православну цркву митрополит **Доментијан**, Кипарску православну цркву митрополит **Хризостом**, Грчку православну цркву митрополит **Теодосиос**, Албанску православну цркву митрополит **Игнациос**, а устоличењу је присуствовао и представник Пољске православне цркве. Свечаном чину у Пећкој патријаршији присуствовали су посланик Самосталне српске демократске странке у Хрватском Сабору **Милорад Пуповац**, принц **Александар Карађорђевић** са породицом, руски амбасадор у Београду **Александар Конузин**, представници дипломатског кора, шеф UNMIK-а **Ламберто Занијер**, командант KFORA Ер-

Цермонијом у Храму светих апостола у Пећкој патријаршији, свечано је устоличен патријарх Иринеј, 45. поглавар Српске православне цркве. Свечаност је почела литургијом, после које су у трон врховног поглавара СПЦ Његову светост увели митрополић црногорско-приморски Амфилохије и митрополић зајребачко-љубљански Јован. Током чина устоличења, митрополићи су патријарху Иринеју уручили иконају архиепископа (мала икона која се носи на њрима), жезло и белу иконамилавку (кају).

хард Билер и одлазећи шеф Еулекса **Ив де Кермабон**.

У манстриској порти и испред ње било је неколико хиљада верника, а сви који нису могли да уђу у порту церемонију су пратили преко видео бима. Уз присутне вернике са Косова и Метохије, многи су стигли из читаве Србије, Босне и Херцеговине, Црне Горе и Македоније.

БЕСЕДА ПАТРИЈАРАХА

Косово и Метохија су данас без стотина хиљада прогнаног српског народа. Бришу се његови духовни трагови и историјски корени.

Још увек су десетине и десетине хиљада избеглих из ове свете земље. Они, окренути према својој вековној груди, са сузним очима и болом у срцу, очекују дан и могућност да се врате својим, иако порушеним и спаљеним, домовима. Само малобројни и најхрабрији

Представници верских и цивилних институција

УСТОЛИЧЕЊЕ

СЕДИШТЕ СРПСКИХ ПАТРИЈАРАХА

Пећка патријаршија је традиционално седиште у коме су вековима устоличавани српски патријарси, од првог српског архиепископа Светог Саве, који је био поглавар српске цркве у периоду од 1219. до 1233. године до патријарха Иринеја. Последњи српски архиепископ и први српски патријарх био је Свети Јоаникије Други. Српска архиепископија је на Цвете 1346. године проглашена за Патријаршију. Јоаникије, који је постао први српски патријарх, крунисао је Душана Силног за цара.

Пећ је за седиште Патријаршије проглашена 1346. године. Недуго после пада Србије под турску власт 1459. године, умро је патријарх Арсеније ИИ (1463.) а власт охридског архиепископа проширила се на Пећку патријаршију. После вишевековне османлијске владавине и ратова, Пећка патријаршија је поново успостављена 1920. године, а први патријарх који је у том здању устоличен, након њеног обнављања, је патријарх Димитрије (Павловић).

Патријарх Иринеј је на Светосавском трону заменио патријарха Павла, који је ту свету дужност обављао 19 година, поставши 45. поглавар Српске православне цркве.

су успели да се већ врате на своја огњишта.

Са овог светог места, у овом радосно-болном тренутку, упућујемо вапајни апел моћним факторима света у чијим рукама је судбина Косова и Метохије, уз молитву Господу да не огреше своју душу доношењем решења по питању статуса ове српске јужне покрајине којим би српски народ био лишен вековног права на своју постојбину, на своје домове и на свој иметак, на гробља својих предака и на своје светиње.

Српски народ нема другу средишњу државу осим земље Србије у чијем саставу је вековима Косово и Метохија. Оно има довољно животног простора и места за суживот српског, албанског и других народа. Ова два

Патријарх у првобитни светињеница

народа су вековима живела заједно. Зашто не би могли и данас?

Зато, обраћајући се у овом свечаном тренутку са

Прејуна црква

љубављу и поштовањем не само српском православном народу Косова и Метохије него и часном албанском народу и свим овдашњим житељима, позивамо их на мир и заједништво, увек темељено на Божјој и људској правди.

ЗАХВАЛНОСТ ПРИСУТНИМА

Као Првојерарх Српске Православне Цркве, уложићу све напоре, заједно са својом браћом Архијерејима и благоверним народом, да се то јединство Цркве Божје утврди и унапреди, као и јеванђелска мисија Цркве Православне међу свим земаљским народима.

Такође са радошћу и благодарношћу, поздрављам братско присуство високих делегација осталих хришћанских Цркава у овом саборном храму Светих Апостола - Римокатоличке Цркве, Црква Реформације и Англиканске Цркве.

Овај апостолски храм и апостолски саборни чин позива све нас који исповедамо Јединородног Сина Божјег, Богочовека Христа, на обнову апостолске вере у нама и љубави међу нама, као и на испуњење Христове молитве Оцу Небеском: «Да сви једно буду, као ти, Оче, што си у мени и ја у теби, да и они у нама једно буду, да свет верује да си ме ти послао».

Са поштовањем и благодарношћу за присуство и пријатељство поздрављам, такође, часне поглаваре и високе представнике Исламске заједнице Србије, као и високе представнике Јеврејске заједнице Србије.

Поздрављам и овде присутне представнике наше Државе на челу са Председником Републике Србије г. Борисом Тадићем, представнике других православних и суседних држава, као и представнике међународне заједнице и дипломатског кора. Поздрављам и Његово Краљевско Височанство, потомка великог Војводе Карађорђа и краља Петра I Карађорђевића, ослободиоца Косова и ујединитеља српског народа.

Теби, народе Божји, сабрани у овој великој цркви пећких Архиепископа и Патријарха, свему народу Божјем и светосавском у Отаџбини и расејању, као и свему народу Божјем и хришћанском и свима људима и народима добре воље, наш Патријарашки благослов: мир вам и благодат Господа нашег Исуса Христа, љубав Бога и Оца и заједница Светога Духа у векове векова.

Текст и фотографије: **ИНФО СЛУЖБА ЕПАРХИЈЕ РАШКО-ПРИЗРЕНСКЕ**

НА УСТОЛИЧЕЊУ ПАТРИЈАРХА

Враћили смо се из Пећке патријаршије. Присутствовали смо церемонији Устоличења патријарха српског Иринеја.

Из Грачанице је кренуло пет аутобуса, неколико комбија и мало аутомобила. Не знам да ли смо према тамо имали пратњу. Кренули смо врло рано и стигли међу првима, тако да путем нисмо имали инцидентне ситуације. У Пећи су дечаки прскали аутобусе водом из флаша које су држали у рукама. Фотографисала сам свитање изнад шиљатих модрих планинских врхова Проклетија, узбуђена силном лепотом, силом лепоте или лепом силом природе.

БИЛО НАС ЈЕ

Пећка патријаршија сакривена у долини клисуре, као затурени бисер моћна, света и светла. Било је, касније смо видели много аутобуса из Београда, Ниша, Новог Сада, Херцег Новог, Шапца, Никшића, Крагујевца, Бањалуке и других места Србије, Црне Горе и Републике Српске... Ушло је кроз двери, кажу око четири хиљаде људи. Гостију, политичара, дипломата, црквених великодостојника. Војници КФОРА опипали су нас док смо пролазили кроз предвиђени шпалир. Ушла сам у цркву Пресвете Богородице захваљујући младом познанику.

ПРЕМАЛЕ ЦРКВЕ ЗА СВЕ ВЕРНИКЕ

Устоличење ће се обавити у храму Светих Апостола. Мале су цркве да приме толико верника и гостију истовремено. Литургији смо присуствовали под ведрим небом посматрајући на видео-биму дешавања у цркви.

Кретали смо се из хладовине према сунцу јер је јутро било свеже. Кретали смо се и сусретали. Обрадовала сам се **Соњи** из Осојана, **Весни** из Велике Хоче, **Вер**и из Београда, која стално долази на Косово и Метохију за-

једно са својим болесним сином. Први пут сам је срела код свештеника **Радивоја Панића** у Храму светог Саве на Врачару. Потом често у косметским црквама. Овај свештеник до бомбардовања парох у Косову Пољу, а

потом дуго чувар преосталих Срба у Приштини и Косову Пољу, поштован од својих ранијих парохијана, сада је ревностан пастир у Београду и своје парохијане често доводи на пут ходочашћа у светиње Косова и Метохије.

Срела сам и доктора **Љубишу Башчаревића** познатог приштинског ортопеда. Причали смо о нашим избеглим и онима који су остали у Приштини. Помињали смо и оне којих више нема. Стотину рањених војника он је збринуо у нашој болници у току бомбардовања. Жао ми је што га нисам питала да ли зна тачан број. Питала сам га да ли је добио неку сатисфакцију од државе, неки орден свакако је заслужио. Наравно, није добио ништа осим зарађене пензије и тихог заборав од друштва.

(НЕ) МИРАН ОДЛАЗАК

Кретали смо се духовно на светом месту и телесно испијајући воду са чесме као лек. Примили смо благослов од манастирске игуманије **Февроније** и палили свеће. Патријарх је благословио свој народ и позвао на мир друге народе. Међутим, када смо се враћали нисмо мирно прошли кроз град Пећ.

Низ улицу су лепршале заставе Косова и Албаније, а у улици Била Клинтонa полетеле су каменице. На два аутобуса поломљена су стакла. Једну жену камен је погодио у главу. Наш аутобус је иза и видимо слику где неколико дечака и један одрастао мушкарац беже. Полицајац љутито жели да трчи за њима и отима се из руку другог мушкараца, цивила који му не дозвољава да врши дужност, док други полицајац на изглед не види ништа. На паркингу где су нас при уласку зауставили и записали регистарске бројеве и број путника, видимо где стоји каменован аутобус из Никшића. Мало затим и аутобус "Ласте" стоји са сломљеним стаклом. Поред пута стоје групе младих људи и "машу нам са средњим прстом" примећује неко у аутобусу.

Ипак са смирењем и без умора стижемо у Грачаницу у смирај благог јесењег значајног дана за српски народ.

Радмила Вулићевић

РЕПОРТЕРИ УНИЈЕ НА МИХОЉДАН У ВЕЛИКОЈ ХОЧИ

ОЖИВЕЛО СЕЛО

У Великој Хочи, недалеко од Ораховца, мештани су, заједно са ђосићима из свих делова Косова и Метохије и централне Србије, свечано прославили сеоску славу Михољдан и завршетак овогодишње бербе грожђа. У овом селу, једном од најпознатијих у Метохији, по надалеко чувеном вину, а још више по својих 13 цркава, од којих, најпознатија и најстарија од њих “Свети Никола” датира још из 12-ог века, преостало је око 700 мештана од преко 1 500 колико их је живело овде пре ратних збивања. Прошких година за Михољдан број ђосићу је увелико надмашивао домицилно становништво. Овај пут то није био случај, што не значи да Хочани своје ђосиће нису на достојанствен начин дочекали, угостили и испраћили, како то само они знају и умеју.

Ово метохијско место један је од најпознатијих винарских региона у Србији. Вино се производи још од времена Стефана Немање када су се овде простирали виноградни светогорских метоха, а потом и великих српских царских лавра. Међу њима, до данас, остали су виноградни манастира Високи Дечани са надалеко познатом Дечанском виницом где се производи познато манастирско црно вино Вранац и Cabernet Sauvignon.

САЧУВАТИ ИМАЊА

Долазећи у Хочу из првца Суве Реке, због лошег пута и временских неприлика каснимо неколико минута на литургију која се одржавала баш преко пута Виноце у Цркви св. Стефана. Уз саслужење великог броја свештенства са КиМ, свету архијерејску литургију служио је владика **Теодосије**. Црква и порта су били препуни верног народа који се окупио из разних крајева Србије, а посебно са Косова и Метохије.

“Сви ми који долазимо у ово село, са радошћу долазимо јер овде су сабрани векови. Овом земљом су ходили свети људи и они које је Господ пројавио, и они који се нису пројавили у овом животу. И ми смо срећни што данас ходимо овом светом земљом. На данашњи

Причеиће најмлађих

дан, ми сабрани овде треба да смо свесни тога да нам је Господ предао ову светињу и све што је свето овде,

Сви нису могли да уђу на литургију

преко наших предака као залог да то сачувамо. Као таленте што је Господ дао слугама својим. Да их сачувамо и умножимо у сваком погледу да би ми могли да их предамо другима”, рекао је, у својој беседи, владика Теодосије. “Живи се тешко и суочавамо се са великим тешкоћама и неправдама. Ипак, најважније је из срца свога избацити мржњу, освету и гнев. Сви ви добро знате да оно што посејемо, то ћемо и пожњети. И онај који се труди у винограду Господњем, тај се може надати да убере плодове из тог винограда”, истакао је владика Теодосије додајући да и поред свих тешкоћа са којима се сусрећу мештани Хоче ни по коју цену не би требало да продају своја имања јер их нису они стварали него многе генерације пре њих. После литургије, епископ Теодосије је пресекао славски колач, а јереј **Ђорђе Кнежевић**, пореклом из Хоче, а сада на служби у Бару, поконио је свом родном месту икону Св. Кир-ијака резану у камену.

ШАРЕНИЛО НА УЛИЦАМА

Напољу је почело славље уз трубаче. Мештани су изнели на улице своје традиционалне производе, вино и грожђе, да понуде бројним гостима из разних крајева: песницима, сликарима, глумцима, музичарима, војницима грчког, немачког, словеначког KFOR-а и другим

приспелим гостима. И док се већина гостију упутила у Сарај (господарску кућу) где су изложени радови Удружења ликовних уметника Србије и ученика овдашње основне школе, ми смо остали на улици да попричамо са домаћинима о томе како живе у овој енклави у потпуном албанском окружењу.

Андрија Ђуричић - недостају муштерије

Андрију Ђуричића, како сам каже, једног од тричетири највећа произвођача вина у Хочи, затекли смо испред цркве. Поставио импровизовану тезгу и по популарним ценама продаје своје производе. Посебну пажњу пролазницима изазива флаширано вино под називом “ Душа Метохије”, лични производ породице Ђуричић. Андрија нам прича да има хектар засађен виновом лозом и да још купује грождја, али му највећи проблем представља то где, како и на који начин дистрибуисати готове производе. Сматра да би држава Србија требало на неки начин да изнађе могућност да им помогне у томе, јер без решења продаје ови вредни људи тешко могу да опстатну овде. Поред Андрије на имању раде жена и син, а по потреби ангажује и додатне раднике. Док купујемо вино, прича нам да сада и није толико лоше живети овде. Да се може отићи у набавку до Призрена, Ораховца и других места у околини и то много слободније него раније. Опрез ипак никада није на одмет, закључује поздрављајући се са нама пожеливши срећан пут и поновно виђење у његовој Хочи.

Посетиоци изложбеног простора

ИЗЛОЖБА У САРАЈУ

Журимо у оближњу господарску кућу где се налази изложба радова. И ове године је пред Михољдан одржана ликовна колонија, а на сам празник су представљени радови уметника.

“Ово је традиционална колонија која се одржава већ 5-6 година. Сваке године десетак дана пред Михољдан се сакупе уметници из Србије, а раније су долазили и из иностранства и раде оно што најбоље знају. Слика се на улицама, испред цркве, у зависности од временских услова. Све слике остају овде, тако да је ово сада једна озбиљна институција и мислим да до Београда нема боље”, прича нам **Јелена Бојанић**, сликарка, једна од организатора овог скупа и сама прогнано лице из Приштине која је тренутно уточиште пронашла у Београду. Јелена нам још рече да су сви сликари смештени по кућама и да гледају да што више укључе и остале мештане у ту причу. Посебно децу, чији су радови такође изложени у Сарају. Ово је најлепши простор у целој Хочи, истиче Јелена, а ми додајемо да ту амбијенталну целину једино својим изгледом руши напуштена лимена самоупруга заостала из неких ранијих времена.

Да овој лименој накази није овде место слаже се и **Драгана Николетић**, вајарка и новинарка, једна од десетак учесника колоније. Ове године овде су радили сликари из Обреновца, Београда, Гуче, Крагујевца, Шапца, а били су укључени и сами мештани, прича нам

Наш новинар са сликарком Јеленом Бојанић и вајарком Драганом Николетић

она. За Драгану дечји радови представљају najlepши део изложбе, а њено мишљење поделило је и већина осталих уметника. Искористила је прилику да се захвали Министарству просвете и Министарству културе, предузећу “Ратко Митровић” јер без њихове помоћи не би било ни колоније, а посебну захвалност изразила је својим домаћинима из Велике Хоче на љубазном дочеку и пријему.

УМЕТНИЧКИ ПРОГРАМ

Песници из читаве Србије који се редовно окупљају на Михољдан у Великој Хочи ни овога пута нису изневјерили традицију. Они су били носиоци културно- уметничког програма. Својим рецитацијама, пунили су очи сузама препуној сали локалног Дома културе. Ништа

Песник Ранко Ђиновић и децији хор из Хоче

мање нису застајала ни деца из Хоче, својим песмама и рецитацијама. Док су на крају извршним извођењем народних обичаја и игара са Косова и Метохије свој

печат дала фолклорна и музичка секција КУД “Копаноник” из Лепосавића.

У току програма додељена је и награда “Лазар Кујунџић” чувеном аустријском писцу и пријатељу Велике Хоче и српског народа, **Петеру Хандкеу**. Награду, уместо оправданог одсутног писца примио је песник **Ранко Ђиновић**. Обраћајући се присутнима он је рекао да га сваки поновни долазак у Хочу радује. “Овако могу да поделим барем један дан са народом који стоички толико година опстаје и остаје у овој малој српској Светој Гори и надам се да ће и следећих година бити тако”, поручио је окупљеним Ранко Ђиновић, захваљујући се на награди у име Петера Хандкеа, како је рекао, његовог и пријатеља Хоче. Након програма за најмлађе становнике Дечије позориште из Ниша извело је представу за децу. На крају ове манифестације, у великој сали Дома културе, домаћини су приредили ручак за многобројне госте, на ком је био присутан и командант KFOR-а, немачки генерал **Ерхард Бихлер** са својим најближим сарадницима.

ВИНИЦА ПЕТРОВИЋ

НАСТАВАК ПОРОДИЧНЕ ТРАДИЦИЈЕ

Највећу гужву затекли смо пред улазом у виници Петровић у центру села. Смењују се мештани, војници KFOR-а, гости из централне Србије, а разлоге свему томе није било тешко открити. Изузетно љубазни домаћин **Срђан Петровић**, за свакога пронађе лепу реч, послужи вином, широм или ракијом и након такве љубазности тешко ко излази, а да не купи нешто од његових производа.

Само накратко га одвајам, уз извињење, јер ретки су дани када кроз његову виницу прође оволики број људи. Каже нам да је то породична традиција, да је отац био дугогодишњи технолог у Ораховцу, и да онај ко једном наврати код њега ретко га заобиђе други пут.

Ипак, прелазимо и на озбиљније теме и Срђан нам каже да је берба при крају мада им време не иде на руку. Али грожђе је изврсног квалитета јер је сунца било довољно, објашњава стручно. Највећи проблем представља како то вино пласирати даље.

“Кажу да је најлакше произвести, а најтеже продати и наплатити. Форсирају да се региструјемо код косовских институција, радимо дупле папире и косовске и српске да бисмо могли да извеземо наше вино. Чланови смо српског удружења винара - виноградара. Оно нас помаже са информацијама, догађајима. Зове нас на сајмове, организује наступе. Иначе, сва средства улажемо у прозводњу вина и грожђа », прича Срђан и нуди решење.

“Најлакши начин би био када би нас држава ослободила плаћања ПДВ-а и те администрације. Није проблем да ми и платимо ПДВ, него сам да поједноставимо начин тог начина плаћања. То је практичан проблем за нас, јер нам је Митровица и трезор на 120 километара удаљености и то је оно што нам представља велики проблем. Немамо експозитуру и немамо ту неку могућност да платимо на лицу места све таксе. Када би то имали, много би нам значило, скратило муке и прекинуло читав процес”, појашњава Срђан Петровић. Супруга, троје деце, отац, мајка и ја живимо овде и од овога посла. И брат ми помаже, дође у време бербе. Практично, ми смо мали породични винари и упркос свих потешкоћа у којима живимо, не жалимо се. Сада је и слобода кретања боља, можемо да идемо на пут без проблема. За сада нема инцидената, нема напада, нема притисака, тако да можемо да се бавимо оним што најбоље знамо - виноградарством и производњом вина”, закључује Срђан Петровић.

Срђан Петровић са сугрођом и љоцима

НЕДОСТАЈУ РЕЧИ

И док већина узваника одлази на послужење, испред Дома културе замолили смо **Милана Михајловића**, књижевника и председника Удружења књижевника Косова и Метохије, да подели своје утиске са нашим читаоцима.

“Кад год дођем у Хочу утисци су једноставно такви да недостају речи. Морам да кажем да сам овде редовно бар о Михаљдану, а дешава се и у више наврата током године. Долазио сам с песницима и уметницима који су на свој начин желели да помогну преосталом народу овде, да остане на својим просторима. Чини ми се да је Хоча уствари на најбољи начин, у најтежим годинама, указивала своје гостопримство, али и своју духовност која јој никад није мањкала. Довољно је рећи да је реч о хиландарском метоху који има све у себи да може да понуди инспирацију за уметнике и то ону неисцрпну. Тако је и са мном и ево када је овако голубије небо, ја видим сунце овде и мислим да то осећа сваки онај који је достојан овог простора, бар у оном смислу коју уметност подразумева. А човек је данас најтеже бити, па зато мислим да сви ти који су окупљени овде, ако носе тај плам у себи онда и за Хочу и за свако парче не само овог неба косовскометохијског, него и за свако парче земље, има увек оне наде за бољим и за опстанком свих подједнако », инспиративан је Михајловић.

Драго ми је што је, можда највише захваљујући песницима, **Лазару Кујунџићу** и његовим саборцима одржан по први пут помен управо у Кули где су и страдали 1905. године. Ево и та кула је освештена, а ово све што се дешавало у Дому културе то је само још један догађај плус за ову децу, за овај народ овде да дише пуним плућима, да осети да није заборављен”, закључује Михајловић одлазећи на заједнички ручак.

ШЕТЊА ПО СЕЛУ

Крећемо у шетњу по селу. Сусрећемо оца **Михајла** из манастира Светих Архангела, **Стевана Марковића**

МУЗЕЈ СРЕЂЕН, КУЛА СЕ РЕСТАУРИРА...

Након рата, од стране међународних организација и захваљујући донацијама наше државе, урађено је више пројеката у селу. Господарска кућа “Сарај” у којој се налази музеј. Рестаурира се кула Лазара Кујунџића, адаптирана је винарница Дечанског конака, као и неке старије куће у селу. Урађен је и споменик жртвама рата, сређене су улице, можда има једна или две куће које немају коцку или асфалт. Све иде на боље », прича **Витомир Долашевић**, додајући да има доста младих у селу, али и много оних који су отишли у средњу школу и на факултет, па Хоча са школским празницима оживи и подсети на нека боља времена.

са породицом, пароха ораховачког, Негована возача у здравственој станици и велики број других познаника из свих крајева КиМ. Сви као да некуд журе, а Хоча је мала.

У њој се налази основна школа, пошта, амбуланта, клуб младих, неколико продавница, две кафане. Хочани воле своје село, остали су овде онда када је било најтеже, када су готово сви отишли. Нису напустили своје куће ни плодну метохијску земљу ни након вишедневних минобацачких гранатирања, убистава, киднаповања и многобројних насртаја на њихове животе и имовину. Један од сведока тог времена био је тадашњи тинејџер, а данас дипломирани теолог и учитељ веронауке у Косовској Митровици, Витомир Долашевић.

Витомир Долашевић испред конака Дечанске винарнице

“Дошао сам овде да будем са својим народом за празник, као што сам ту био годинама. Михаљдан се као празник прославља од када ја памтим у задњих 15-ак година. То је постала традиција поготово сад после рата, када са свих страна долази народ, црквени веродостојници и сви људи добре воље да увеличају ову светковину”, прича Витомир.

ПОВРАТАК У СВАКОДНЕВНИЦУ

Међутим, већ сутрадан Хочани се враћају свакодневном животу, а он баш није сјајан.

“ Овај народ живи нормално колико је то овде могуће. Људи су посвећени својим свакодневним активностима. Пољопривреди, винограду. Сад је сезона бербе грожђа. Што се тиче околине, због недостатка безбедности, виногради се обрађују само у кругу од 500 метара око центра села. Они најквалитетнији, на падицама с јужне стране Ораховца, према Призрену и Сувој Реци су потпуно уништени и спаљени и производња грожђа и вина много је мања неко у предатним годинама. Још увек је ризично да се одлази даље од села”, прича нам Витомир чији родитељи, бака, млађи брат и сестра стално живе овде.

“Очекивао сам да ће бити пуно више света, али, што се тиче свега онога што се догађало данас у Хочи веома сам задовољан. То улива наду да ће село опстати, ма шта се дешавало, јер ипак нисмо заборављени”, закључује овај текст уместо нас Витомир Долашевић.

Забележили: **Жељко Ђекић** и **Богдан Меанџија**

МЕШТАНИ ЛИПЉАНА О СИТУАЦИЈИ У ОВОЈ ОПШТИНИ **СВЕ НАС ЈЕ МАЊЕ**

Овим речима у помало шaljивом тону, а што се касније испоставило као ношорна чињеница, дочекао нас је сшари познатик из српског дела града, Славомир Мирић, некадашњи заменик директора српске основне школе „Браћа Аксић“, а сада наставник у истој установи. Разлог драстичног смањења Срба у овој општини од десетак хиљада на свежа две и по није ни егзодус, ни економски притисак, већ административна одлука косовских институција, којом су етнички чиста српска села прийојена новоформираној општини Грачаница.

Када на тринаестом километру пута Приштина Скопље, скренете десно, стижете у предграђе Липљана. До центра града дели вас још два километра, а до северног дела, у коме се тренутно, у око 250 домаћинства, налази нешто мање од хиљаду људи, још неколико стотина метара. Њих, од албанског дела града дели само улица, а преостале Србе, чини се овде задржава још само инат.

САМО НАС МЛАДИ ДРЖЕ

У тој улици преостале још две продавнице, импровизирана пијаца, на којој нема никога у тренутку када смо дошли, а на њеном крају истиче се новоизрађена српска основна школа, као бастион опстанка ове заједнице, „осуђене“ да чува успомене на некадашња времена када их је у овој средњовековној вароши било много више. Школа је пре рата имала 880 ученика српске

Славомир Мирић са својим ученицима

кабинет и многе друге садржаје”. У последње време и она је помало заборављена, што због економске кризе, што због помућених међуљудских односа у српској заједници. И ово мало што их је преостало, не слажу се како би требало, већ по оној три рбина четири партије подели се па свако на своју страну вуче. Докле? Е о томе мало ко овде трезвено размишља.

Посећујемо један од часова. Деца су вредна и радна хвали их њихов наставник **Мирић**, јер им се у крајњем случају сав друштвени живот своди на заједничко дружење у школи. Мирић не жели да коментарише наше горе наведене разлоге, само слеже раменима и каже да његова породица и даље остаје овде. А на њихов стан је и зољом пуцано и само су срећом две ћерке, супруга и он остали неповређени. Стан није напустио, упркос свему, јер каже нема куда. А и не жели. Старија ћерка је у школи у Митровици, а млађа овде. Због одласка на састанак Општинске радне групе за повратак одлазимо из школе и упућујемо се у центар града.

ЈОШ ЈЕДНОМ О ПОВРАТКУ

Са малим закашњењем стижемо у зграду општине, а дежурна радница на пријавници, на наше питање постављено на српском и енглеском језику где се одржава састанак само слеже раменима. Не замерамо јој. Млади овде више не уче српски језик, мада би општински службеници требало по закону да га знају, као што су некада српски чиновници умели да говоре албански. Међутим, старији господин Албанац врло љубазно нас упућује у просторије где се одржава још један од скупова посвећен повратку.

Састанком председава рекло би се врло млад и елоквентни заменик председника општине, **Флорент Хоца. Лидија Јовановић**, општинска службеница за

Основна школа „Браћа Аксић“, Липљан

националаности, до мартовских догађања 370 ученика, а сада се број драстично смањео. У последњих пет година, школа је модернизована, а деца у захваљујући донацијама пријатеља школе, добила информатички

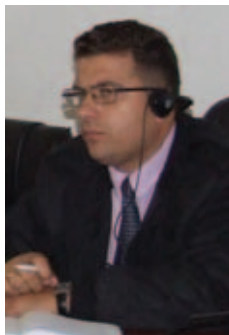

Детаљ са ОРГ Липљан - Смиљана Марковић-Божовић

повратак, са којом смо касније разговарали управо је присутним подносила извештај о активностима везаним за повратак између два састанка Општинске радне групе. Сазнајемо да је “иди - види” посета обављена без икаквих проблема као и обилазак гробља. Захвалила се на сарадњи КFOR-у, КПС-у, ДСИ-у и обавестила присутне о посети повратничкој бошњачкој породици Јакуловић којима је уручена помоћ и отпочело реновирање стана у Магури.

Смиљана Марковић, тренутно расељена у Нишу захвалила се свим структурама на њиховом труду да се “иди - види” посета спроведе на најбољи могући начин, као и на њиховом залагању да се гробље очисти и да му је могуће прићи и обавити верски обред. Она је пријатно изненађена и изразила је своју захвалност због тога. Пријем од стране мештана је био добар. Било је и љубљења и грљења, а пала је и понека суза приликом сусрета некадашњих комшија као и жеља са обе стране за што скоријим повратком. Међутим да све није баш идеално чули смо од **Братислава Чановића**, коме је по новом урбанистичком плану срушена кућа, па он и мајка немају где да се врате. Поступак је пред судом, а пошто општинска власт не жели да се меша у рад правосудних органа сва је прилика да ову зиму Чановићи неће провести у Липљану. Наша колегиница из некадашње Радио телевизије Приштина, већ како то новинари знају, сматра да би општина требало више да лобира и да се укључи што више донатора у изградњу кућа, али и да се људи укључују у посао јер од нечега треба живети. Предложила је да се саграде неке мале фабрике, чиме би повратак бити одржив.

Састанак је завршен без конкретних закључака, нови заказан за крај новембра, а председавајући је изјавио да се нада да ће неки од наведених проблема до тада бити решени. Надамо се и ми. А ко-

Флоренти Хоџа

лика је та линија која дели наду од стварности покушали смо сазнати од челних људи Канцеларије за заједнице и повратак, непосредно по завршетку састанка.

ОЧЕКУЈЕМО ДА СЕ СРБИ ВРАТЕ

Од **Радмиле Симјоновић**, шефице Канцеларије за заједнице и повратак Липљан, сазнајемо да је у овој општинској институцији запослено десет људи, а осим Срба ту су укључени и Роми, Ашкалије, Египћани и друге мањинске заједнице.

“У последње време све наше активности су оријентисане на процес повратка и ту смо максимално ангажовани. Чули сте да је скоро била “иди-види” посета и хтели смо да покажемо расељеним лицима који желе да се врате да ситуација није више онаква каква је била до пре седам, осам година. Некима је ово био први пут да дођу, да обиђу своје разрушене куће, своја напуштена имања. Неки су долазили и мислим да смо им помогли,

Зграда СО Липљан

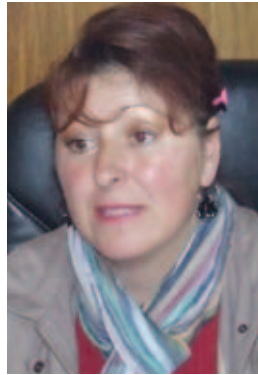
да смо разбили лед. Да они заиста могу да дођу да живе овде. Одушевили су се пријемом председника општине. Међу комшијама нисмо приметили неке зле погледе и мислим да и ту не би било неких проблема уколико би се њима обновили куће. Најважнији сегмент је да они имају јаку вољу за повратком, да аплицирају за куће на начин на који то чине Роми, Ашкалије и Египћани. Код њих имамо добар одазив. Повратка код српске заједнице нема, мада га очекујемо. Ови људи су посетили Вршевце, Врело и Магуру и они су углавном из тих села. Мислим да услова за повратак у тај крај има и искрено се надам да ће се они вратити.

Магура, Врело, Вршевце су дивна места, али највећи проблем ће представљати економска одрживост. Поготово код млађих људи. Криза је за све људе, али ако би се у почетку вратили само пензионери, за њих већ не би био проблем. Касније би се можда створили бољи услови да се и млађи врате, самим тим што би се отворила нова радна места.

ДОБРА САРАДЊА

Радмила није напустила Липљан. Овде живи са породицом у српској улици, каже да није имала проблема, а од 2003. године ради у општини.

“Нисам имала где да одем. Неки су морали. Неки су можда имали од раније нешто. Ми нисмо имали где да одемо и некако смо остали и преживели. У међувремену се супруг запослио. Ја сам се запослила, деца иду у школу. Све је почело да функционише онако како треба. Деца су гимназијалци у Лапљем Селу. Путују аутобусом”, прича нам ова љубазна жена о неким личним стварима, а потом поново прелази на оне пословне. Жао јој је што се велики број села одвојио од Липљана.

Радмила Симјоновић

“У саставу Липљана остали су Рабовце, Старо Грацко, град Липљан ново насеље. Ова друга села су припала новоформираној општини Грачаница. Ту смо изгубили један добар део становништва. Они су отишли са том новом општином и број становника се смањило”, истиче Радмила. У разговор се укључује и нешто енергичнија **Лидија Јовановић**, која је пре Радмиле три године водила ову канцеларију. И њој је жао што се већина села одвојила од матичне општине.

“Радили смо на зближавању заједница. Имали смо великог успеха на сређивању инфраструктуре, питању школства, здравства, социјалних проблема. За три године сарадња са председником општине била је добра, а 12 представника села који су редовно имали састанке са њим, давала су предлоге за многе ствари од буџета до тога шта ће се градити. Оно што је у којем селу договорено то је и урађено. И више од планираног буџета, јер су они имали додатне захтеве за које је председник увек имао разумевање. Ми смо једина канцеларија на Косову која има средства за помоћ социјалним случајевима. Субвенцијама које нам је доделила општина помажемо породицама у вредности од 50-100 евра у пакетима хране. Наравно, не можемо свима да помогнемо, али макар можемо да ублажимо неке проблеме у границама наших могућности. Један број људи је на платним листама код нас овде, колико нас процентуално следује као заједницу. Помажемо школу у огреву, превозу ученика” реферише Лидија, која живи у Гуштерици селу које се сада налази у општини Грачаница.

“Верујте, ја сам до скоро била директорица општинског директоријата за пољопривреду, Колегиница је била шеф ове канцеларије. Пратећи њене извештаје на борду, свако јутро смо имали договоре са председником. Ја не памтим да је икад одбио неки захтев који

је упутила заједница овој канцеларији било за инфраструктуру или било што друго. Увек је излазио у сусрет, а и сада имамо јако добру сарадњу са председником општине, поново се у причу укључује Радмила.

РАЕ НАЈВЕЋИ ПОВРАТНИЦИ

Највећи број повратника забележен је у РАЕ популацији. UNHCR им помаже, а на почетку се враћају код брата, сестре. Један од

Лидија Јовановић

чланова породице буде смештен код неког и надгледа радове. Када буде све готово, онда се враћа читава породица било да тренутно живе у Македонији, Црној Гори или централној Србији. Што се повратка Срба тиче мислим да је искрено речено већа заинтересованост Срба за продају него за повратак. Мада ми ови из већ наведених села дају наду, па ће онда можда повући и друге. Да се врате и у Липљан. Иако су овде куће и станови углавном продати, врло мали број има узурпираних. Међунационални односи су побољшани. У последње време није забележен неки инцидент, неки проблем крупнијих размера, наставља Радмила причу о повратку.

И Лидија истиче да у Липљану већ дуже време људи слободно долазе на пијаци и из других места. Да је раније било и каменовања школе и физичких насртаја, али да тога данас на срећу нема. Она нам даје оквирне процене да је од 9 500 Срба тренутно у општини Липљан остало око 2 500. Не знам колико тачно има Албанаца негде око 70 хиљада, 2 000 РАЕ. Због административног прелаза у Грачаницу великог броја Срба мало се у канцеларији осећамо лошије. Самим тим је и наша функција смањена.

Породица Чановић

СУДОМ ДО СВОЈИХ ПРАВА

“Чановићи су имали поседовне листове да су купили од општине парцелу и стан где су живели до 1999. године. Међутим, проблем је у томе што они то нису укњижили у катастру. Кад се доносио урбанистички план нико није могао да зна ко има имовину, а ко нема ако она није укњижена. Наша канцеларија је дала сугестије надлежним да је то приватна имовина, али у међувремену је општинска инспекција радила свој посао и пошто су имали наређење да се објекти у друштвеној имовини сруше, они су то и урадили. Тако да је тај објекат срушен, а онда се странка (Чановић) жалила на суду. Док се не добије судска одлука свима нама су везане руке. Знаш да је председник нудио неку нагодбу да се породици нађе смештај, чиме се она није сложила. Чановићи тренутно живе у Добротину, а на данашњем састанку ОРГ поједини учесници су тражили да се општина обрати суду с молбом да се тај предмет стави што пре на расправу. Пратићемо шта ће се даље догађати”, разјашњава општинска службеница за повратак и други спорни породични случај немогућности повратка своје имовине..

Док нас је био већи број имали смо и више утицаја. Сада ће у канцеларији можда бити и мањи број радника.

“Због свега тога веома нам је жао. Још увек се сећамо тога када смо само циповима UNMIK-а могли обилазити преостале Србе. Успели смо да се изборимо за своју заједницу, да сваки Србин дође на шалтер и тражи своје папире или било шта друго на српском језику. То можда некоме ко долази са стране изгледа неважно, али само наши корисници знају шта им то значи”, помало са дозом туге у гласу завршава овај разговор са нама Лидија Јовановић.

Остаје жал за тим да ли се могла фомирати српска општина Липљан. Зашто то није урађено знају само они који су креирали касније усвојени Ахтисаријев план, по коме се сада врши децентрализација српских општина по Косову и Метохији. **Забележили: М. К. и Б. М.**

ПОРОДИЦА КРСТЕ ГРГУРЕВИЋА УЗ ПОМОЋ ФОНДА АП ВОЈВОДИНЕ
ЗА ПОМОЋ ИЗБЕЛИМ И ИРЛ ОТКУПИЛА СЕОСКО ДОМАЋИНСТВО

ЗАМЕНИЛИ КОСОВСКУ ВОЈВОЂАНСКОМ РАВНИЦОМ

Крсто Грђуревић, расељено лице из околине Вишине, захваљујући конкурсу Фонда за пружање помоћи избеглим, проћнаним и расељеним лицима Скуишћине Војводине, нови дом пронашао у Новим Карловцима, у близини Инђије. Овај тихи и мирни човек, пре петнаестак година, ни у сну није слушћо да ће се једног дана срасићи и у поодмаклим годинама кренући из поћейка на друћом крају своје земље.

Са женом и три сина живео је у богатом домаћинству у селу Черкез Садовина у околини Витине, имао добар посао у тамошњој пореској управи и све предуслове да његови синови прошире и унапреде оно што су вековима стварали његови преци.

НАГЛА ПРОМЕНА

А онда је прича, какву само живот може да испише, кренула другим током. Средином јуна, са стотинама хиљада својих сународника морао је, не својом вољом, да напусти оно што је годинама стварао и упути се у неизвесност.

Најпре смо дошли у Краљево, где смо живели око две године. Велики број расељених, недостатак посла, синови већ одрасли изискивали су промену. Одлучили смо се тешка срца да кренемо даље. Једина срећа у свему томе је што сам на новој адреси у Инђији добио посао. Онај који сам и на Косову радио. Једино ми је то била нека утеха. Све друго није било нимало лако.

Свакодневни проблеми су се рећали један за другим. Више пута сам мењао станове, плаћао кирију, воду,

Крсто Грђуревић

ИНТЕГРАЦИЈА

САЊАМ КОСОВО

Суђура и синови сиремају зимницу и поправљају кућу

струју, остале комуналије и увек сам се некако осећао да сам на туђем. Срећом, чуо сам да је Фонд за помоћ избеглим и расељеним лицима расписао јавни конкурс за откуп сеоских домаћинстава. Конкурисао сам. Нисам имао шта да изгубим. Прошао сам на конкурс и ево ме овде у Новим Карловцима, као што и први део имена овог села каже, на неком новом почетку,” прича нам са прекидима Крсто.

БОЛЕСТ ПА КУЋА

Све наведене околности одразиле су се и на Крстино здравствено стање.

“Имао сам малих, па баш и не малих проблема са срцем. Био сам 2001. године у Сремској Каменици у болници, због срчаног напада. Сада ми је боље, али није још како би требало”, наставља своју исповест Гргуревић.

После болести пре две године, отишао је у заслужену пензију. Јесте мала, 20 хиљада динара на четири члана породице, али бар имам неко стално примање. Пре тога је ушао у откуп овог домаћинства и каже да се није покајао.

“Имао сам разумевања код неких добрих људи и добио сам ову кућу. Није нешто, али ето сада се опет осећам свој на своме. Доста је била у трошном стању, успели смо нешто да доведемо у ред. Кров је лош, зидови су испуцали, али некако све то крпимо. Видите то су старе набијаче, није то грађено од чврстог материјала, али боље ишта него ништа”, констатује Крсто.

Осим куће добио је и 25 ари плаца. Сади поврће, како каже, свега по мало. Кромпира, пасуља, цвекле, шаргарепе... Жена вредна домаћица, која је то увек и била, припрема зимницу. Имају нешто мало кокошака, за зиму ће вероватно да се купи и неко свињче и све иде на боље. Ипак, Крста се опет враћа на реконструкцију куће.

“Планирамо да заменимо кров. Рогови су се искривили. Цреп је доста пропао, све то треба да се мења. Касније, ако би споља успео да нешто урадим, било би добро. Проблем је недостатак пара”, конкретан је наш домаћин.

Узгред сваког првог у месецу мора Фонду да враћа 25 евра. Јер да подсетимо, од 600 хиљада динара, колико је добио за откуп куће пола су неповратна средства, док друга половина мора да се враћа, како би Фонд из тих средстава могао финансирати друге људе сличних судбина. А њих на подручју Војводине није мало. Крсти то и не пада толико тешко, јер без те помоћи не би могао да купи домаћинство. Више жали за оним шта је имао на Косову. Велико и богато домаћинство, како нам рече, сва имовина и покретна и непокретна је спаљена. Остала је само земља, коју није продао. А колико му је родно село систематски уништано најбоље се види по томе што су и скоро сви споменици на гробљу уништени. Био је пре две године Крста тамо са сином и својим очима се уверио у све то. Не треба ни рећи колико га је то додатно потресло. Ипак живот иде даље. Срећан је јер му се један син оженио. Друга двојица, још нису. Немају услова. У шали им кажемо да ваљда у Војводини има богатих удавача. Смеју се. Кажу да су Војвођанке лепе, али без пара и посла све теже иде. Домаћинска крв је у њима. Не би на туђе, стварали би своје. Само тешка су времена и за оне који годинама живе на овим просторима. Не предају су.

Стеван има 29 година, ради у приватној фирми у једном селу код Инђије. Каже да добро памти родни крај, али да после очеве приче, да је тамо све уништено, и нема неку вољу да иде доле. С поносом гледа своје синове Крста док разговарамо с њима. За крај га питамо како се Косовац осећа у Војводини?

Са Призренцима о Косову и Метохији

“Добро, није лоше. Само родни крај је родни крај. То се не може заборавити остаје у сећању увек”, са сетом ће Крста.

После неколико тренутака, више онако за себе, кроз зубе процеди ...”често сањам Косово”.

Текст: Жељко Ђекић

Фотографије: Златко Маврић и Горан Томић

БРАНИМИР СТОЈАНОВИЋ, ДИРЕКТОР ДОМА КУЛТУРЕ ГРАЧАНИЦА

ПОДИЋИ НИВО КУЛТУРЕ

“Од краја фебруара када сам ступио на дужности, заједно са својим сарадницима, максимално се шрудим да културни животи овог места и читавог централног Косова обојимо са што више садржаја. Људи са овог простора, поред свих проблема са којима се сусрећу, не треба да буду ускраћени и у том погледу, јер без културе, постојећа млађа генерација, тешко да може да иде у корак са својом генерацијом, која живи у многу бољим животињим условима”, истиче Бранимир Стојановић.

Бранимир Стојановић испред галерије Дома културе

Овај млади и амбициозни младић, стар само 25 година, економиста по струци до почетка ове године бавио се банкарским пословима. Тада је преломио и одлучио да се у потпуности посвети оном што највише воли, култури.

ГОСТОВАЛО И НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ ИЗ БЕОГРАДА

“На почетку смо се потрудили да организујемо што више позоришних представа, јер су оне баш тражене и није их било у последњих 5-6 година. Већ у априлу и мају организовали смо неколико представа, од којих желим да истакнем две представе Народног позоришта из Приштине, сада измештеног у Лепосавићу и једну представу Народног позоришта из Београда”, прича Стојановић, додајући да је поред тога одржано и више представа аматерских позоришта са косовског подручја.

“У јулу смо имали песничко причешће, ликовну колонију, већ свима знане традиционалне програме које иду уз прославу Видовдана. Ту се није много тога променило, осим што смо се потрудили да тај програм

проширимо и прилагодимо жељама младих. Зато смо организовали три вечери рок маратона. Пробали смо да ове године ту нешто променимо, јер су сусрети за Видовдан постали сувопарни, а надам се да ће тај рок маратон да прерасте у нешто што ће се звати Видовдански рок фестивал”, амбициозан је нови директор, наводећи да ипак све зависи од тренутне ситуације, а највише од средстава којих за културна збивања увек некако буде најмање.

РАЗНОВРСНЕ АКТИВНОСТИ

Дом културе Грачаница превасходно има у својим садржајима аматерске секције које добро функционишу. Има и издавачку делатност. Пре неког времена издали смо и збирку песама и то је један изузетно важан сегмент наших будућих активности. Дом културе, по мом мишљењу, треба да гаји аматеризам. Имали смо раније јако аматерско позориште “Мића Поповић”, које тренутно, нажалост не функционише. Оживљавање тог позоришта биће један од приоритета у даљем раду Дома културе. КУД “Симонида” које ради у оквиру наше институције је пало на ниске гране. Зато сам и раније рекао да ћемо уложити много снаге и воље да подстакнемо тај аматеризам који је утихнуо. Није се потпуно угасио, али је утихнуо. Лако је организовати концерт, ту нема неке велике математике. Много је теже направити нешто своје, аутентично са чим можете да се покажете и на простору Косова и у централној Србији, али зашто не рећи и шире”, зрело размишља Стојановић.

Од других активности треба поменути библиотеку,

САРАДЊА СА ЗЕМУНОМ И ВОЈДОВЦЕМ

“Имамо одличну комуникацију са општином Земун, договорили смо се да организујемо код њих или на Војдовцу, Дане Грачанице. Да се представимо на прави начин. Чињеница је да људи у централној Србији нису упознати са нашом богатом историјом, али и културом. Можда је и наша неактивност доста допринела томе. Зато иако смо мало времена овде желимо да урадимо што више и не само у култури. Људи из општине Војдовац такође су нам обезбедили 1500 пари ципелица за децу узраста од 10 година и ми ћемо то да поделимо на читавом централном Косову. Наравно, да је култура превасходан циљ, али све што је у интересу овог народа овде, а што је у нашој моћи да урадимо, нећемо бежати од тога, напротив”, истиче директор Дома културе у Грачаници.

као и галерију као врло важан сегмент активности Дома. У самој згради постоји више институција које користе њен простор, између осталих и Радио Грачаница и фолклорни ансамбл «Венац». Овај ансамбл директно финансира Министарство културе Србије и као такав једини је на простору КИМ.

ПРОБЛЕМ ФИНАНСИЈЕ

“Имамо доста добру сарадњу са свим институцијама које се налазе под нашим кровом, али и доста проблема које не можемо да решимо сами. Пре свих материјалне трошкове. Један од покушаја Дома културе да на неки начин обезбеди себи неки извор финансирања јесте, пре

Један од младих уметника из Грачанице

свега, ликовна радионица. Како смо дошли на ту идеју? Радећи са сликарима свих ових година дошли смо до закључка да добар део академских сликара јесте са ових простора. Такође, имајући у виду да има доста младих сликара који студирају на Факултету ликовне уметности у Косовској Митровици, дошли смо на идеју да једноставно са њима направимо договор. Они ће са нашим материјалом и бојама да раде слике у простору Дома културе или ван њега, а ми ћемо као институција да продајемо слике, а да се та зарада дели. Наравно, да много тога зависи и од квалитета слика, односно по којој цени могу да се продају. Трочлана комисија, у којој су сам уметник, ја као директор и историчар уметности који је иначе шеф комисије, формира цену и онда када се слика прода, поступамо као што сам већ рекао. То је тек у повоју, али већ имамо четири, пет слика које су тек готове. Чим накупимо 10-15 слика онда ћемо направити изложбу, позваћемо све институције, све директоре, предузетнике на аукцију. Изволите, дођите и купите. Имате слике за ваш простор или за поклон, а њиховом куповином помажете рад наше институције”, износи планове Стојановић, додајући да они увек помогну онима ко их позове пошто су једина таква институција јужно од Ибра.

Десило се да на прослави славе Светих Архангела у Призрену није било озвучења, нити људе који би могли са тим озвучењем да раде и ми смо им изашли у сусрет. Наравно бесплатно, наводи Бранимир.

ЛЕТЊА ПОЗОРНИЦА

Непосредно иза зграде Дома културе налази се велики простор, учинило нам се недовољно искоришћен.

“То је простор где је некада давно била летња по-

зорница, пре једно 4-5 година. Међутим, она је потпуно руинирана, уништена. Ту су се у вечерњим сатима почели да скупљају тинејџери. Цртали су графите, радили и неке лоше ствари. Да не би остало на томе ми смо одлучили да ту направимо мали парк за децу јер је то у Грачаници недостајало. И док се деца заштићена од свега ту играју, родитељи могу да седну и безбрижно попију кафу и пиће. Радимо на сређивању парка. Иначе, парк се зове “Мали Вождовац”, зато што је донатор играчки истоимена београдска општина. Поклонили су нам 20 клупа за парк, 100 хиљада динара за љуљачке, клацкалице, једну велику кулу са тобоганом за већу децу. Све речи хвале, стварно су се потрудили. Биће ту још донатора, тек смо кренули. Ми ћемо деци да приказујемо и цртане филмове, полушаћемо да дође и неко дечије позориште. Морам од малих ногу да их привучемо културним активностима, јер ако се тада “приме”, то ће им остати до краја живота. Морам да нагласим да то није ни мало лак посао”, наставља наш саговорник.

За старије смо обезбедили приказивање филмова југословенске кинотеке. Добили смо их негде око десетак. То су најстарији и најпознатији српски филмови. Добили смо и једну изложбу плаката из тог времена. Тако да смо паралелно одрадили и једно и друго.

Дечији парк „Мали Вождовац“

ПЛАНОВИ

Оно што конкретно планирамо јесте сарадња са Зајечарским позориштем. Они би требало да одиграју две представе. Једну за децу, другу за одрасле. Наставићемо сарадњу са Народним позориштем из Приштине и њима ће сцена наше велике сале увек бити отворена. Такође, имамо контакте са многим глумцима који су дали начелни пристанак да дођу овде. Не бих да износим имена, нека то буде изненађење за све. Наставићемо са организацијом концерата и другим активностима. Само да буде све мирно, лакше ће и култура да се уздигне на ниво на коме јој је и место” закључује Бранимир Стојановић.

Текст и фотографије: **Милан Кончар**

СРЕЂУЈЕ СЕ ПРАВОСЛАВНО ГРОБЉЕ У ПРИЗРЕНУ НА ЗАДУШНИЦЕ БЕЗ ОРУЂА

Средином октобра месеца, ошћина Призрен је по трећи пут од 1999. године, уредила православно гробље. Гробље лоцирано на два хектара земљишта, у које задњих месеци није могло да се приђе, поново је добило свој ранији изглед, који ће највише обрадоваћи оне који ће се почешком новембра упути на задушнице у царски град.

Уређење се одвијало у више фаза, грубо скидање растиња и корова, чишћење стаза и постављање споменика који су пали услед деловања временских прилика.

ПОНОВО ЗАЈЕДНИЧКО ГРОБЉЕ

Према речима **Алије Арадинаја**, директора Канцеларије за заједнице и повратак, уређење гробља је иницирала једна америчка невладина организација, а организовала општина Призрен.

“Православно гробље данас је скоро до краја очишћено и сређено. Међутим, то је само прва фаза, јер је **Хасан Хасани**, директор за јавне услуге, рекао да ће касније мало више да се ради на том гробљу како би добило изглед онакав какав је имало. Постоји још једна констатација, будући да нема простора јер су сва ова гробља скоро попуњена, у плану Призрена стоји да се гробље премести на неко друго место. Оно што је важно истаћи је то да ће и на том месту гробље бити јединствено и да ће се на њему сахрањивати људи и муслиманске и католичке и православне вероисповести. То је свакако позитивно, поготово у времену у коме се налазимо”, истакао је Арадинај.

СВЕЋЕ ЗА НАЈМИЛИЈЕ

Расељени који су недавно посетили свој град искористили су прилику да запале свеће својим најмилијим и да се увере у каквом се стању православно гробље тренутно налази.

“Дошли смо после неколико година да видимо у каквом се стању налази, али и да посетимо гробове

наших мртвих и да им запалимо свећу. Албанци су почели да чисте гробље, ваљда ће, како смо добили информације, да се то лепо очисти и среди па да могу наши суграђани да дођу и да обиђу хумке својих најмилијих. Ево прва прилика је већ за неколико дана за задушнице”, каже **Миодраг Штаљонић**, расељено лице из Прирена.

Недалеко од њега затекли смо још једног Призренца, **Драгана Бенцаревића**. Он је дошао у град да му маркирају кућу како би се почело са њеном изградњом, али није заборавио ни своје претке који почивају на православно гробљу.

“Видите, где год да пођете ви се морате вратити својим коренима, а моји корени су овде, мајка, отац, деда, баба и стриц. Данас ме посебно радује да је призренско гробље коначно почело да се сређује. Пре неколико задушница нисте могли прићи гробовима, али хвала богу и то смо дочекали да се коначно среди. Да покољења дођу, упале свеће и поклоне се сенима својих најмилијих”, прича нам Драган.

САМО СИТНО ДОТЕРИВАЊЕ

“Када смо долазили прошли пут овде је била џунгла. Сада је релативно чисто и видим да се радови приводе крају. Позивам људе да дођу, да сада само гробове својих најближих уреде, остало је већ урађено. Као што видите стварно сада може да се дође без проблема за

задушнице. Волео бих да се што више наших људи скупи овде и да одрадимо те ситне детаље, јер то ови радници неће сами да раде и искрено говорећи и не приличи им”, надовезује се **Александар Митровић**.

Расељени из Призрена на овогодишње новембарске задушнице могу по први пут после 1999. године кренути без алата за уређење гробља.

Текст: **Златко Маврић**
Фото: **Горан Томић**

С ОБЈЕКТИВОМ ПО ВЕЛИКОЈ ХОЧИ

Црква...

... кула Лазара Кујунџића...

... зосподарска кућа Сарај...

... породично на празник...

... културно уметнички програм...

... и заједнички ручак.

Фото: Жељко Ђекић, Милан Кончар и Богдан Меанџија

**СВЕЧАНО ОТВОРЕН СТАМБЕНИ ОБЈЕКАТ У ГАЦИНОМ ХАНУ
НАМЕЋЕН ИЗБЕГЛИМ И ИНТЕРНО РАСЕЉЕНИМ ЛИЦИМА**

ЈОШ ЧЕТИРИ НОВА СТАНА

Средином октобра у присуству Саше Ђорђевића, председника општине Гаџин Хан, Ивана Герџинова, помоћника комесара за избеглице и Ивана Марина представника немачке невладине организације ASB (Arbeiter-Samariter-Bund) за Србију, свечано је отворен стамбени објекат у Гаџин Хану намењен избеглим и интерно расељеним лицима.

Поменуте стамбене јединице намењене су решавању стамбеног питања за три породице интерно расељених лица и избеглица и једне социјално угрожене породице из општине Гаџин Хан.

Изградња стамбене зграде део је ЕУ пројекта “Подршка избеглицама и расељеним лицима у Републици Србији” који спроводи немачка неваљина хуманитарна организација ASB у

сарадњи са Комесаријатом за избеглице РС и општином Гаџин Хан. Укупна вредност донације Европске уније за овај део пројекта износи 77.000,00 евра, док је општина Гаџин Хан осигурала грађевинску парцелу и припадајућу инфраструктуру и активно учествовала у имплементацији пројектне активности.

Комесаријат за избеглице је у сарадњи са Министарством рада и социјалне политике, у складу са Националном стратегијом за решавање питања избеглих и интерно расељених лица, креирао програм социјалног становања у заштићеним условима за најугроженије категорије корисника.

Инфо служба КИРС-а

Чланице Уније

Божур – Смедеревска Паланка, Француска 20, тел: 026/313-893, e-mail: bozur@verat.net

Глас Косова и Метохије – Београд, Скадарска 40а/II, тел: 011/275-4436, e-mail: gkim@eunet.rs, www.glaskim.rs

Завичај за повратак – Крагујевац, др Јована Ристића 212, тел: 034/387-714, e-mail: zavico@infosky.net

Југ – Краљево, др Љубинка Ђорђевића 31, тел: 036/320-430, e-mail: agrkovic@yahoo.com, aleksandargrkovic@unijakm.org

Свети Никола – Луја Адамича 26 Д, Нови Београд, Тел/факс: 011/26-06-930, e-mail: svnikola@sctnet.ty

Свети Спас – Београд, Балканска 25, тел: 011/2686-161, e-mail: svetspas@eunet.rs, www.svetispas.org

Срећна породица – Ниш, ТПЦ Калча ламела Д, I спрат, бр. 121, тел: 018/290-066, e-mail: vulicevicr@bankerinter.net

Унија – Канцеларија у Београду – Крунска 15, тел: 011/324-5410, 323-1005, 303-5392; Факс: 303-5393
e-mail: unijakm@eunet.rs, www.unijakm.org

Унија М – Грачаница бб, Приштина, +381(0)38 227 987, +381(0)62 518 108, +377(0)44 897-578,
e-mail: program@unijamkosovo.org, programunijam@yahoo.com

УНИЈА ИНФО – Главни и одговорни уредник: **Жељко Ђекић**; Уређивачки одбор: **Весна Петковић, Златко Маврић** и **Радмила Вулићевић** (чланови); Технички уредник: **Гордан Блажић**; Насловна страна: **Жељко Ђекић**

Адреса редакције: Крунска 15, 11000 Београд, тел/факс: 011/323-1005; Факс: 303-5393; e-mail: unijakm@eunet.rs
Штампа: “Maxima Graf”, Петроварадин; Тираж: 5000 примерака; Бесплатан примерак; ISSN 1820-3531, COBISS.SR-ID 117382153